Aurea bulla ſiue Karolina

Incipiunt leges ꝛ

conſtitutiões imperiales ſub aurea
bulla karoli quarti rhomanorum im
peratoris.

Qm̄ vt in p̄cedentibus ſufficiēter pa
tuit antique leges determinauerūt ple
niſſime qualiter et ꝑ quos ſubditi debe
ant adminiſtrationibus prefici ac p̄fecti
ſuū officiū exercere ne de principe in cu
ius prefectione maius periculū ꝟtitur
dubiū relinquat̄ diuiſſimus rhomanoꝝ
impator karolus q̄rtus quaſdā conſti/
tutiones ꝛ leges ſub aurea bulla modū
et formā electionis regis rhomanoꝝ in
impatorē coronandi ſtatū ꝛ electoꝝ or/
dinem ac imperij vtilitatē ratiſſime cō
cernētes edidit atq̃ꝫ ꝓ ſubditoꝝ cōpē/
dio promulgauit Ne igit̄ he leges con/
ſtitutionesq̃ꝫ reipublice ncārie in incer
to vagari videāt̄ huic opi ānecti ꝛ eas
ri.collationi decreui inſerendas teno/
res earūdē de ꝟbo ad ꝟbū ſubijciendo
Sequitur textus.

In noīe ſancte ꝛ in-

diuidue trinitatis feliciter Amen.

k Arolꝰ quartus diuina fauē
te clemētia rhomanoꝝ impa
tor ſemꝑ auguſtꝰ et bohemie
rex ad ꝑpetuā rei memoriam
Omne regnū in ſe ipm̄ diuiſum deſola/
bitur nā principes eius facti ſunt ſocij
furū.ob quod dn̄s miſcuit in medio eo/
rū ſpūm ꝟtiginis vt palpēt in meridie
ſicut in tenebris et candelabra eoꝝ mo
uit de loco ſuo vt ceci ſint et duces ceco
rum et qui ambulant in tenebris offen/
dunt et ceci mente ſcelera ꝑpetrāt q̄ in
diuiſione contingūt.Dic ſuꝑbia quō in
lucifero regnaſſes ſi diuiſionē auxiliatē
nō habuiſſes Dic ſathan inuide quō a/
dam de paradiſo eieciſſes niſi eū ob obe
dientiā dimiſiſſes Dic luxuria quō tro/
ianos deſtruxiſſes niſi helenā a viro di/
uiſiſſes.Dic ira quō rhomanā rēpubli/
cā deſtruxiſſes niſi in diuiſiōe pompeiū
et Juliū ſeuientibꝰ gladijs ad inteſtina
prelia cōcitaſſes Tu q̄dē inuidia chr̄ia/
nū impiū adeo ad inſtar ſancte et indiui
due trinitatis fide ſpe et caritate ꝟtuti
bꝰ theologicis roboratū cuiꝰ fundamē
tū ſuꝑ chriſtianiſſimo regno felicit̄ ſta/
bilit̄ antiquo veneno q̄ꝫ velut ſerpēs
in palmites impiales et mēbra eiꝰ ꝓpin/
quiora impio ſcelē vomuiſti vt concuſ/
ſis colūnis totū edificiū ruine ſubijcēs
Diuiſionē int̄ ſeptē electores ſacri im/
perij ꝑ quos velut ſeptē candelabra lu
cētia in vnitate ſpūs ſeptiformis ſacrū
illuminari debet impiū multotiēs po/
ſuiſti.Sane cū ex officio quo ceſarea di
gnitate potimur futuri. diuiſionū ꝛ diſ/
ſenſionū periculis int̄ electoēs ipos de
quoꝝ numero vt rex bohemie eē dino/
ſcimur rōe duplici tā ex imperio q̄ꝫ elec/
tionis iure quo fūgimur occurrere te/
neamur.infra ſcriptas leges ad vnita/
tem int̄ electores fouendā et electionē
vnanimē inducendā et deteſtande diui
ſioni predicte varijs q̄ꝫ periculis ex ea
ſequētibus aditū precludendū. In ſolē
ni curia nr̄a Nurenberch aſſidentibꝰ no
bis oībus p̄ncipibus electoribꝰ eccleſi/
aſticis et ſecularibꝰ ac alioꝝ p̄ncipū co/
mitū baronū proceꝝ nobiliū et ciuitatū
multitudine numeroſa in ſolio maieſta/
tis ceſaree impialibꝰ infulis inſignijs ꝛ
diademate decorati matura deliberatio
ne preuia de impialis ꝑtātis plenitudīe
edidimus ſtatuimus et duximus ſanci/
endas ꝛc. Sub āno dn̄i milleſimo tricē
teſimo quīquageſimoſexto. indictione
nona q̄rta idus Januarij regnoꝝ nr̄oꝝ
Anno decimo imperij vero p̄mo.

Qualis debeat eſſe conductus electoꝝ et a quibus.

L i.

Anno 1356 i[n] ciuitate [illegible] [illegible] et publicauit Carolus 4 auream istam bullam [illegible]
[illegible] principibus et magnatibus [illegible] [illegible] [illegible] die natiuitatis Chri[sti] Jesu [illegible]

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

d Ecernimus et preſenti edicto im/
periali ꝑpetuo valituro ſancimus
ex certa ſcīa et de impꝑialis plenitudine
ptātis vt quotienſcūqꝫ et qn̄cūqꝫ futu/
ris tꝑibus neceſſitas ſiue caſus electio
nis regis rhomañ in impꝑatorē ꝓmouē
di emerſerit et principes electoēs ad e/
lectionē hmōi iuxta antiquā laudabilē
conſuetudinē habuerint ꝓficiſci vnuſ/
quiſqꝫ princeps elector ſi et qn̄ ſuꝑ hoc
fuerit requiſitus quoſlibꝫ principes co/
electoēs ſuos vel ipoꝝ nūcios quos ad
electionē ipaꝫ trāſmiſerint ꝑ terras ter
ritoria et loca ſua et etiā vltra ſicut lon
gius poterit conducere teneaꝉ et eis
abſqꝫ dolo preſtare conductū v̄ſus ciui
tatē in q̄ talis electio fuit celebrāda et
ab illa etiā redeūdo ſub pēa periurij ac
ꝑditionis pro illa dūtaxat vice ſue vo/
cis quā in electione hmōi fuerit habitu
rus. Quas quidē penas eos vel eū qui
in preſtando memoratū conductū rebel
les ſeu rebellē negligentes ſeu negligē
tem ſe prebuerint eo ipo decernim⁹ in/
cidiſſe. Statuimus inſuꝑ et mādamus
vniuerſis alijs principib⁹ feuda a ſacro
imperio rhomañ tenentib⁹ quocūqꝫ no
mīe cenſeanꝉ ducib⁹ comitib⁹ baronib⁹
militib⁹ clientibus nobilib⁹ et ignobili
bus ciuib⁹ et cōmunitatibus caſtroꝝ ⁊
ciuitatū et locoꝝ ſacri imperij vniuerſ
vt eodē tꝑe dum videlꝫ regis rhomañ
in impꝑatorē ꝓmouēdi electio celebran
da occurrerit vnūquēqꝫ p̄ncipē electo/
rem ab ipis vel eoꝝ aliquo cōductū hu
iuſmodi poſtulātē vel eiuſdē nūcios q̄s
ad electionē ipaꝫ duxerit vt p̄ferꝉ ꝑ ter
ritoria ſua ⁊ alias q̄nto poſſint remoti⁹
abſqꝫ dolo mō p̄dicto cōducāt. Si q̄ v̄o
huc nr̄e ꝯſtitutioni ꝯ̄rie p̄ſūpſerint ſub/
ſcriptas ipo facto penas incurrāt. Oēs
quidem principes et comites barones
milites nobiles et clientes et vniuerſi
nobiles contrarium facientes et reatuꝫ
periurij ⁊ priuationis omniu feudorū
que a ſacro rhomano imperio ⁊ a qui/
buſcunqꝫ alijs obtinent et etiam omni/
um profeſſionum ſuarum a quocūqꝫ ha
bitarum incurrāt. Omnes quoqꝫ ciues
et cōmunitates contra p̄miſſa facere p̄/
ſumentes ſiliter ſint periuri. Et nihilo
min⁹ vniuerſis ſuis iurib⁹ libertatibus
priuilegijs et gratijs a ſacro obtentl. im
perio ſint omnino priuati. Et cū ꝑſonis
et bonis ſuis oīb⁹ bannuꝫ ac preſcriptio
nem incurrant imperialem. Et eoſdem
quos ipo facto exnūc ꝓut extūc oī iure
priuam⁹. Deinceps cuilibꝫ hoīm aucto
ritate ꝓpria et ſine iudicio ſeu inuocati/
one magiſtrat⁹ cuiuſlibꝫ impune licebit
inuadere nullāqꝫ penā ꝓpter hoc inua/
dēs ipos debebit ab impꝑio aut quouis
alio formidare. preſertim cū contra rem
publicā ac ſacri ſtatū ac dignitatē impe
rij ac etiā cōtra honorē ꝓpriū et ſalutē
tāte rei temerarij neglectores tanqꝫ re/
belles inobedientes et ꝑfidi infideliter
et ꝑuerſe agere conuincanꝉ. Decernēū
inſuꝑ et mandañ vt oīm ciuitatū ciues
et cōitates iā dictis principib⁹ electori
bus et eoꝝ cuilibꝫ hoc poſcēti eorumqꝫ
nūcijs victualia in cōi p̄cio atqꝫ curſu
pro ſuis ſeu nuncioꝝ predictoꝝ hoīmqꝫ
ſuoꝝ neceſſitatib⁹ dū ad predictā ciuita
tem cauſa celebrande electionis p̄dicte
acceſſerint. Et etiā dū diſceſſerint ab ea
dem vendere ſeu vendi facere teneanꝉ
Nullam in premiſſis fraudem quōlibꝫ
adhibendo. Alioquin coutrarium faci/
entes penas illas volum⁹ ipo facto in/
currere quas in precedentib⁹ contra ci
ues et cōmunitates duximus promul/
gandas ¶ Quiſquis inſuper ex princi/
pibus comitibus baronibus militibus
clientibus nobilibus ſeu ignobilib⁹ ci/
uibus communitatibus ciuitatum prin
cipi electori ad electionem de rege rho
manoꝝ celebrandā eunti vel ab ipa de
nuo redeunti hoſtiles cuſtodias tendē
ſeu inſidias parare p̄ſūmpſerit aut ipos

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

vel eorum aliquem in ſua vel ſuorū pꝰ/
ſonis aūt rebus inuadere vel turbare
ſeu ipſorum vel alicuius eorum nūcios
antedictos ſiue conductum petierint ſi
ue etiam non duxerint exigendum hūc
vna cum vniuerſis malicie complicibꝰ
ipo facto ſupdictas penas decernimus
incurriſſe ita videlꝫ ꝙ queuis pſona pe
nam incidat ſiue penas quas iuxta pre
miſſa pro qualitate pſonarum duximus
infligēdas. ¶ Si vero aliquis pnceps
elector cū aliquo ſuo coelectore inimi/
cicias gereret et inter eos quecūqꝫ con
tentio controuerſia ſeu diſſenſio verte
retur his nequaqꝫ obſtantibus alter al/
terum vel alteriꝰ nuncios ad electionē
huiuſmodi deſtinandos premiſſo modo
cōducē ſit aſtrictus ſub pena piurij ac
perditionis ea vice dūtaxat ſue vocis
in electioue vt ſupꝛꝰ eſt expreſſum.
¶ Si qui vero alij principes comites
barōes milites cliētes nobiles ac igno/
biles ciues vel cōmunitates ciuitatum
cum aliquo principe electore vel pluri/
bus ex eiſdē aduerſam gererent volun
tatē ſeu queuis diſcordia inter ipos ad
inuicem vel guerra vel diſſenſio vertē/
tur. Nihilominus ōni contradictione
et dolo ceſſantibꝰ principi electori vel
principibꝰ ſeu eius vel iporum nuncijs
ad electionē hmōi deſtinādis et redeū/
tibꝰ ab eadem talem debeāt preſtare cō
ductū ꝓut ſinguli penas iā dictas per
nos videlꝫ in ſe latas voluerint euitaē
quas eos qui ſecꝰ fecerint incurriſſe de/
cernimus eo ipoꝛ̄c. ¶ Ad premiſſoꝝ aūt
oīm firmitatem et certitudinem ampli/
orem iubemꝰ et volumꝰ vt vniuerſi pn
cipes electores et ceteri principes nec
nō comites barones nobiles ciuitates
ſeu iparuꝫ communitates premiſſa om
nia litteris et iuramentis ſuis firmare
et ad ea bona fide ac ſine dolo implen/
da efficaciter ſe debeant obligare. Qui/
cunqꝫ vero litteras huiuſmodi dare rē
nuerit penas illas ipo facto incidat q̄s
pro perſonaruꝫ conditione per premiſ/
ſa duximus infligendas. ¶ Si quis au
tem princeps elector aliꝰ ve princeps
cuiuſcunqꝫ conditionis aut ſtatus feu/
dum vel feuda a ſacro tenens imperio
aut comes baro. vel nobilis ſeu ſucceſ/
ſores talium vel heredes ſupra et infra
ſcriptas imperiales noſtras conſtituti/
ones et leges adimplē noluerit aut eis
contraire preſumpſerit. Si quidem ta/
lis princeps elector extiterit extunc ce
teri ſui coelectores a ſuo ipm deinceps
excludant conſortio ipe qꝫ voce electi/
onis et aliorum principum electoꝝ lo
co ⁊ dignitate careat atqꝫ iure nec inue
ſtiatur de feudis que a ſacro imperio vi
ſus fuerit obtinere. Aliꝰ vero princeps
aut vir nobilis vt prefertur In has no
ſtras leges committens ſimiliter non
inueſtiatur de feudis que a ſacro impe/
rio vel alias obtinet a quocunqꝫ Et ni/
hilominus omnes premiſſas penas ſu/
am concernentes perſonam incidat eo
ipo. Quamuis autem vniuerſos princi
pes comites barones nobiles milites
clientes ciuitates quoqꝫ et communita
tes illarum ad preſtandum cuilibꝫ prin
cipi electori vel eius nūcijs prefatum
conductuꝫ vt predicitur indiſtincte vo
lumus et decernimus obligari. Nihi/
lominus eorum cuilibꝫ ſingulares con/
ductus et conductores pro regionum
et locorum adiacentia cuilibꝫ magis a/
ptos duximus deſignandos vt ſtatim
per ſequētia plenius apparebit. ¶ Pri/
mo namqꝫ regem bohemie ſacri imperij
archipincernam conducent archiepiſco
pus Maguntineñ Bamburgeñ et Her/
bipoleñ epiſcopi Burchgrauiꝰ Nurē/
burgeñ. Itē illi d̄ hohēloch de werthē
de Brunecke et de hanauwe. Item ci/
uitates Nurenburgeñ Rotenburgeñ

⁊ wyndeſhem. ¶ Deinde archiepꝫ Co/
lonieñ ſacri imperij ꝑ italiā archicancel
larium conducent et conducere tene/
buntur Maguntineñ et Treuereñ ar/
chiepi comes palatinus reni lātgraui/
us haſſie Item de katzenellenboghen
de naſſouwe de dyetz comites Item de
yſenburch de weſterburch de rūkel de
lymburch et valkenſteyn. Item ciuita/
tes wetflaria Geylēhuſen ⁊ fredeberch
¶ Item archiepiſcopuꝫ treuereñ ſacri
imperij per galliam ⁊ regnum arelateñ
archicancellarium conducent archiepi
ſcopus Maguntineñ comes palatinus
reni Item de ſpanheym de veltentz co
mites Item ryngrauen wildegrauen
de naſſouwe de yſenburch. et de we/
ſterburch ⁊ de runkel. de lymburch. de
dyetz. de katſenellēbogen. de eppēſteyn
de valkenſteyn. Itē ciuitas Maguntī/
neñ. ¶ Deinde comitē palatinum reni
ſacri imperij archidapiferꝫ conducere
debebit archiepiſcopus Maguntineñ.
¶ Duceꝫ vero ſaxonie ſacri imperij ar
chimareſtalluꝫ tenebūtur cōducere rex
bohemie Maguntinus ⁊ madeburgeñ
archiepūs ⁊c. Itē bamburgeñ ⁊ herbi/
poleñ epiſcopi marchio miſneñ lantgra
uius haſſie. Item fuldeñ et herſfeldeñ
abbates Burchgrauiꝰ Nurēburch Itē
illi de hohenloch de wyrthem de bru/
necke de hanouwe de valkenſteyn. Itē
ciuitates Erffordia Mulenhuſen Nurē
burch Rotēburch ⁊ wyndeſcheym ¶
Et hi oēs proxime noīati marchioneꝫ
brandenburgeñ ſacri imperij archicame
rarium ſimiliter conducere tenebūtur.

¶ Volumus autem ⁊ expreſſe ſtatui
mus vt vnuſquiſqꝫ princeps elector
qui talem voluerit habere conductu/
his a quibus ip̄m poſtulare decreuerit
hoc ip̄m adeo tempeſtiue viāqꝫ qua fu/
erit trāſiturus inſinuet ⁊ talē condu/
ctum expoſcat vt illi qui ad conductuꝫ
hmōi impendenduꝫ deputati et taliter
fuerint requiſiti ad hoc oportune ſe va
leant et commode preparare. ¶ Premiſ/
ſas vero conſtitutiones circa materiaꝫ
conductus editas ita ſane debere decla
ramus intelligi vt vnuſquiſqꝫ ſuperiꝰ
nominatus vel forſitan non expreſſus
a quo in caſu premiſſo conductum req̄/
ri contigerit ad preſtāduꝫ ip̄m per ſuas
duntaxat terras et territoria ⁊ etiam
vltra quanto poteſt remotius abſqꝫ do
lo ſub penis contentis ſupius ſic aſtri/
ctus. ¶ Preterea ſtatuimus ⁊ etiaꝫ or/
dinamus vt archiepiſcopus Maguntī/
nēſis qui fuerit pro tempore ſingulis
principibus coelectoribus ſuis eccleſi/
aſticis ⁊ ſecularibus electionem eandē
per ſuos nuncios patētibus debeat lit/
teris intimare In quibus quidem litte
ris talis dies et terminus exprimatur
infra quem eedem littere ad ſingulos
eoſdem principes veriſimiliter poſſint
ꝑuenire. huiuſmodi vero littere conti/
nebunt vt a die in litteris ip̄is expreſſa
infra tres menſes continuos omnes
⁊ ſinguli principes electores Frāckfort
ſup mogauū eē debeant conſtituit vel
ſuos legales ad eundem terminum atqꝫ
locum nuncios deſtinare cum plena ⁊
omnimoda poteſtate ſuiſqꝫ patentibus
litteris maiori cuiuſlibet eorum ſigillo
ſignatis ad eligēdum rhomanum regē
in ceſarem promouendum. Qualiter au
tem ⁊ ſub qua forma tales littere confi
ci debeant. ⁊ que in eis ſolēnitas debe/
at immutabiliter obſeruari ⁊ in qua for
ma ⁊ modo principes electores nūcios
ſuos ad electionē huiuſmodi deſtinan/
dos ad ptātē mādatū ſeu procuratoria
ordinare debuerint ad finem preſentis
libri ꝯſcriptū inuenietur clarius ⁊ ex/
preſſum Et eandē formam illic traditaꝫ
mādamꝰ ⁊ de imꝑialis ptātis plenitu/
dine vſqꝫquaqꝫ decernimꝰ obſeruari.

¶ Cum autem ad hoc ꝑuentum fuerit
quod de iꝑatoris vel regis rhomanoꝝ
obitu in diocesi maguntina constiterit
extunc infra vnum mensez a die noticie
obitus hm̄oi cōtinue numerandū singu
lis principibus electoribus obitū ipm̄
et intimationem de quibus p̄mittitur ꝑ
archiepiscopū magūtineñ iubem⁹ ⁊ de/
cernimus suis patentibus litteris de/
clarari. ꝙ si idez archiepiscopus in exe
cutione et intimatione huiusmodi ne/
gligens aut remissus fortasse existeret.
Extūc ijdez principes motu proprio e/
tiaz non vocati, pro fidei sue virtute q̄
sacruz prosequi tenentur imperiū post
hoc infra tres menses sicut in constitu/
tione sup̄ proxime posita continetur in
ciuitate franckfort sepe dicta veniāt e/
lecturi regez rhomanorum in cesarem
promouenduz. ¶ Debet autē vnusqsq̄
princeps elector vel sui nuncij dictā ci/
uitatem franckfort cū ducentis equita/
ris. tātummodo prefate electionis tem
pore introire; in quorū numero quinq̄/
ginta tm̄ armatos vel pauciores secum
introducē poterit sed non plures.

¶ Princeps vero elector ad electionē
huiusmodi vocatus ⁊ requisit⁹ ad ipaz
non veniens vel legales nuncios cū lit
teris patentibus sigilloꝝ suo maiori sigil
latis plenāq̄ et liberam ac omnimodaz
potestatez continentibus ad eligenduz
rhomanoꝝ regez futurū iꝑatorez nō
dirigens aut veniēs aut huiusmodi nū
cios forte transmittens. si postea prin/
ceps ipe aut p̄dicti nuncij a predicto e/
lectionis loco recederent rege rhoma/
norum futuro cesare non electo nec ad
p̄missa procuratore legitimo substituto
solēniter et relicta electionis voce seu
iure quod in eadē electione habuit ⁊ ta
li modo deseruit careat ea vice. ¶ In/
iungimus autē ciuibus de franckfort ⁊
mādam⁹ vt ipi vniuersos p̄ncipes ele/
ctores in genē et quēlibz eoꝝ in spē ab
inuasione alteri⁹ si quid inter eos ad/
uersitatis emergeret et etiam ab omni
homine cuz omnibus eorum hominib⁹
quos ipsi et eorum quilibet in prefato
ducentorum equorum suorum numero
ad prefatā duxerit ciuitatē in ꝟtute iu/
ramēti qđ sup hoc ipos ad sancta presta
re statuim⁹ euangelia fideli studio ⁊ so/
lerti diligentia protegant et defendant
Alioquin ꝑiurij reatū incurrant. et ni/
hilominus omnia iura sua libertates p̄/
uilegia gratias ⁊ indulta que a sacro ob
tinere noscūť imperio omnino amittāt
bannūq̄ imperiale cuz ꝑsonis ⁊ bonis
suis omnibus incidant eo ipo Et liceat
extunc omni homini auctoritate pro/
pria ⁊' sine iudicio ciues eosdem quos
eo casu exnunc prout extunc omni iure
priuamus tanq̄ proditores infideles ⁊
rebelles imperij impune inuadere ita
ꝙ inuadentes huiusmodi penam quā/
cunq̄ a sacro imperio vel quouis alio
nequaq̄ debeant formidaē. ¶ Ciues in
sup ante dicti de franckfort ꝑ omne tē/
pus illud quo sup electione p̄dicta tra/
ctari ⁊ agi contigerit neminē in p̄fataz
ciuitatem cuiuscunq̄ dignitatis condi/
tiōis vł status extitēit intromittāt vel
intrare quouis modo ꝑmittant princi/
pibus electoribus ⁊ eorum nuncijs p̄/
curatoribus ante dictis duntaxat exce/
ptis quorum quilibz cuz ducētis equis
debebit vt p̄dicitur intromitti. Si ve/
ro post iporum principum electoruz in
troitum seu in iporum p̄ntia in prefata
ciuitate aliquem reperiri contigerit il/
lius exitū ciues ipi debebunt absq̄ mo
ra ⁊ cum effectu protinus ordinare sub
omnibus penis cōtra ipos supi⁹ ꝓmul
gatis ac etiā in ꝟtute iuramenti qđ ci/
ues ipi de franckfort sup eo ꝟtute p̄ntī.
ꝯstitutiōis p̄staē debūt ad scā dei euāge
lia vt in precedētibus est expressum.

De electione rhomanoꝝ regis.

P Ostq̄ autē sepe dicti electores seu

nūcij ciuitatē franckfordeñ ingreſſi fue
rint ſtatim ſubſequēti diluculo in eccle
ſia ſancti bartholomei apl'i ibidē in oīꝫ
ipoꝝ pn̄tia miſſaꝫ de ſancto ſpū faciant
decātari.ad finē vt ipe ſcūs ſpūs corda
ipoꝝ illuſtret ⁊ eoꝝ ſenſibꝰ lumē ſue vir/
tutꝭ infundat. q̄tenꝰ ipi ſuo fulti ꝑſidio
hoīeꝫ iuſtū bonū et vtilē eligē valeant
ī regē rhōnoꝝ futuꝝ ceſareꝫ ac ꝓ ſalute
ꝑpli chꝛiani expedientē.pacta quoqꝫ miſſa
hmōi oēs illi electores ſeu nuncij acce/
dāt ad altare in q̄ miſſa eadē extitit cele
brata vbi pncipes electores eccleſiaſtici
corā euāgelio beati Johis. In pncipio
erat vbū. qꝫ illic añ ipos poni debebit
manꝰ ſuas pectori cū reuerentia ſuppo/
nāt Seculares vo pncipes electoēs di/
ctū euāgeliū corpalit manibꝰ ſuis tāgāt
q̄ oēs corā tota ipoꝝ familia tūc ibi de/
bebūt in armis aſſiſtē. Et archieps ma/
gūtineñ formā iuramēti eis dabit ⁊ v/
na cū ipis et ipi vel abſentiū nūcij vna
cū eo iuramētū ꝑſtabūt vulgarit in hūc
modū. Ego archieps magūtineñ ſacri
imperij ꝑ germaniā archicācellarius ac
princeps elector iuro ad hec ſancta dei
euāgelia hic pn̄tialit corā me poſita qꝫ
ego ꝑ fidē q̄ ego deo et ſacro rhomano
imperio ſum aſtrictꝰ ſm oēm diſcretio/
nē ⁊ intellectū meū cum dei adiutorio
eligere volo tpale caput ꝑplo chꝛiano i.
regē rhomanoꝝ in ceſarē promouēdū
q̄ ad hoc exiſtat idoneus in q̄ntū diſcre
tio ⁊ ſenſus mei me dirigūt ⁊ ſm fideꝫ
ꝑdictā voceqꝫ meā ⁊ vocū electionē ꝑ/
fatā dabo abſqꝫ oī pacto ſtipēdio ꝑcio
vel ꝑmiſſo ſeu quocūqꝫ mō talia valeāt
appellari.ſic me deus adiuuet et oēs ſan
cti. ¶ Preſtito deniqꝫ ꝑ electoēs ſeu nū
cios in forma et mō ꝑdictis hmōi iura/
mēto ad electionē ꝓcedāt nec oīmode
de iādicta ciuitate franckfort ſeparent
niſi priꝰ maior ps ipoꝝ tpale caput mū
do elegerit ſeu ꝑplo chꝛiano regē vide/
licꝫ rhomanoꝝ in ceſarē ꝓmouēdū. Qꝫ

Iuramentum electorum

ſi facere diſtulerit infra triginta dies a
die pn̄ti iuramēti ꝑfati cōtinue nūerā/
dos extūc,trāſactis eiſdē triginta diebꝰ
amodo panē māducēt et aquā ⁊ nulla/
tenꝰ ciuitatē exeāt añdictā niſi prius ꝑ
ipos vel maiorē ptē ipoꝝ rector ſeu tpa
le caput fideliū electū fuerit vt ꝑfert.
¶ Poſtq̄ꝫ aūt in eodeꝫ loco ipi vel ps
eoꝝ maior nūero elegerit talis electio
indeꝑ habēi et reputari debebit acſi fo
ret ab ipis oībꝰ nemine diſcrepāte con/
corditer celebrata. Si vero ꝑ tps aliqͩ
abeſſe et tardare cōtingeret aliquem de
electoribꝰ ſeu nūcijs añdictis dū tn̄ ve/
niret añq̄ꝫ predicta eſt electio celebrata
hūc ad electionē iſtā in eo ſtatu admitti
debē decernimꝰ in q̄ ipa aduētꝰ ſui tpe
cōſiſtebat. Et qꝛ de antiq̄ approbata et
laudabili cōſuetudine tā inconcuſſe q̄ꝫ
īmutabiliter ſꝑ extitit hactenꝰ obſerua
tū. Ideoqꝫ ⁊ nos cōſtituimꝰ et de impi/
alis decernimꝰ plenitudine ptātis qꝫ is
qui mō ꝑmiſſo in regē rhomanoꝝ fuerit
electꝰ pacta ſtatim electiōe hmōi ꝑuſq̄ꝫ
in aliqbꝰ cauſis alijs ſiue negocijs vir/
tute ſacri īperij admīſtret vniuerſis ⁊ ſin/
gulis pricipibꝰ electoribꝰ eccleſiaſticis
et ſecularibꝰ q̄ ꝓpinq̄oꝛa ſacri īperij mē
bꝛa eē noſcūt oīa ipoꝝ ꝑuilegia lr̄as iu
ra libertates cōceſſiōes antiq̄s ꝯſuetu/
dines et etiā dignitates et q̄cq̄d ipi ab
impio vſqꝫ in diē electionis ſue obtinu
erūt,poſſederūt abſqꝫ dilatiōe et ꝯdicti/
one cōfirmare et approbare debeat ꝑ ſu
as lr̄as et ſigilla ipis qꝫ oīa ꝑmiſſa inno
uare poſtq̄ꝫ fuerit impialibus infulis
coronatus. Cōfirmationem aūt huiuſ/
modi electus ipe cuilibꝫ principi electo
ri in ſpecie ꝑmo ſuo nomine regali faci/
et. Et deinde ſub impiali titulo innoua
bit.et in his ipos principes omnes in
genere et quēlibꝫ eoꝛum in ſpecie nul/
latenus impedire ſed potius abſqꝫ do/
lo gratioſe tenebitur promouere.
¶ In caſu deniqꝫ quo tres principes

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

electores preſentes ſeu abſentium nun/
cij quantum ex ſe ſeu eorũ conſortio vi/
delʒ principem electorem preſentez vel
abſentem in regem rhomanorum elige
rent vocem illius electi ſi preſens affue
rit aut nunciorum ipſius ſi eum abeſſe
contigerit plenum vigorem habere et
eligentinm augere numerum partemꝗ
maiorem decernimus conſtituere ad in
ſtar ceterorum principum electorum.

De ſeſſione Treuereñ Colonieñ et Maguntineñ epoꝝ.

i N nomine ſancte et indiuidue tri
nitatis feliciter Amen. ¶ Karol⁹
quartus diuina fauente clementia rho/
manorum imperator ſemper auguſtus ⁊
bohemie rex ad ꝑpetuam rei memoriaʒ
Decor et gloria ſacroſancti rhomani
imperij et honor ceſareus et reipublice
grata compendia venerabilium et illu/
ſtrium principum electorum concordi
voluntate fouentur qui velut columne
proceres ſacrum edificium circumſpe/
cte prudentie ſolerti pietate ſuſtentant
quoruʒ preſidio dextera imperialis po/
tentie roboratur. Et quanto mutui fa/
uoris ampliori benignitate ſtringuntur
tanta vberioris pacis et tranquillitatis
cõmoda feliciter perfluunt populo chri
ſtiano. Ut igitur inter venerabiles
Maguntineñ Colonieñ necnon treue/
reñ archiepõs ſacri imperij principes
electores omnium litium et ſuſpitionũ
mala que et de prioritate ſeu dignitate
ſeſſionum in curijs imperialibus et re/
galibus ſuboriri valeant imposterum
perpetuis in antea temporib⁹ ampute/
tur et ipſi in cordis et animarum quieta
conditione manentes de oportunitati/
bus ſacri imperij concordi fauore et v/
tuoſe dilectionis ſtudio cõuenientius
meditari valeant pro conſolatione po/
puli chriſtiani habita deliberatione cuʒ
omnibus principibus electoribus tam
eccleſiaſticis ꝗ ſecularibus et de ipoꝝ
cõſilio decernimus et de imperialis po
teſtatis plenitudine hac edictali lege ꝑ/
petuo valitura ſancim⁹ ꝙ ſupdicti vene
rabiles archiepi Treuereñ videlʒ ex/
oppoſito et lineari directione verſus im
peratoris faciem. Maguntineñ vero in
ſuis dioceſi et prouincia ⁊ extra prouin
ciam ſuam in toto cancellariatu ſuo ger
manico prouincia Colonieñ duntaxat
excepta. Et demũ Colonieñ in ſuis dio
ceſi et prouincia et extra prouinciam
ſuam in tota italia ⁊ gallia in dextero la
tere rhomanorum ceſaris ſedē poſſint
valeant et debeant in omnibus public.
actibus imperialibus puta iudicijs col
lationibus feudorum et refectionibus
menſarum ⁊ etiam in conſilijs ⁊ in om/
nibus alijs agendis propter que contin
git ſeu ↄtiget eoſdē ꝑ honore ſeu vtili/
tate impiali tractandis mutuo cõueni/
re ⁊ hũc modũ ſeſſionis ſub omni eo or
dine ſicut expreſſatur ſupius ad p̄dicto/
rum Colonieñ Treuereñ ⁊ Magunti/
neñ archiepoꝝ ſucceſſores ꝑpetuo extē
di volumus. vt nullo vnꝗ tpe ſup his
queuis dubietas generet.

De principibus electorib⁹ in cõi.

ſ Tatuimus inſup vt quotieſcũꝗ
imperialem curiam exnunc in an
tea celebrari contigerit in qualibʒ ſeſſi/
one videlʒ tã in cõſilio ꝗ in curia ꝗ in
menſa ⁊ locis alijs quibuſcũꝗ vbi impa
torem vel regem rhomanorum cum p̄n
cipibus electoribus ſedere contigerit a
dextero latere impatoris vel regis rho/
manoꝝ īmediate poſt archiepm Magũ/
tineñ vel Colonieñ illũ videlʒ quē tũc
tpis ꝑ q̄litate locoꝝ et varietate ꝓuĩci
aꝝ iur̄ ꝑuilegij ſui tenorē dicto laterī de/
xtro ipatoris aſſidē ↄtigerit rex bohemie
cũ ſit p̄nceps coronat⁹ ⁊ vnct⁹ p^m p^o eũ
ↄtinuo Co^es palati⁹ reni ſcdʒ ſedē di lo

cū debet obtinere. ad ſiniſtram vo par/
pte imediate p⁹ illū quē ex pdictis ar/
chiepis in latere ſiniſtro ſedē contigerit
pmū locū dux ſaxonie ꝛ p⁹ eū marchio
brandeburgeñ alterum obtinebit. Ce/
teꝝ quotiēs et qñ deinceps ſacrū vaca
re cōtinget impiū ex tūc Magūtineñ ar
chieps ptātē habebit ſicut ptātē habu/
iſſe dinoſcit ab antiq̄ ceteros principes
ſuos in dicta electione cōſor/
tes lrātorie cōuocādi. Quib⁹ oībus ſeu
his q̄ potuerint et voluerint inteſſe in
electionis termīo inuicē congregatis.
dictus archieps Magūtineñ et nō alter
eorūdē coelectoꝝ ſuoꝝ vota ſinguloꝝ
habebit inquirē ordine ſubſequēti Pri
mo quidē interrogabit a treuereñ archi
epo cui pmā vocē ɔpetere declaram⁹ ſi/
cut inuenimus hacten⁹ cōpetiiſſe Scdo
a Colonieñ archiepo cui cōpetit digni/
tas necnō officiū rhomanoꝝ regi pmū
diadema regiū iponēdi. Ter⁹ a rege bo
hemie q̄ int electoēs laicos ex regie di/
gnitatl. faſtigio iure ꝛ mēito obtinz pma
tū. Quarto a comite palatino reni Qui
to a duce Saxonie. Sexto a marchione
brandeburgeñ. Voꝝ oīm vota pmiſſo
iā ordine dict⁹ archieps Magūtineñ p/
quiret Quo facto dicti pricipes ſui ɔſor
tes ipm vice verſa vt ꝛ ipe intētionem
ſuā expmat et ipis apiat votuz ſuum ¶
Pretea in celebratōe ipialis curie mar
chio brādeburgeñ aquā lauādis impa/
toris vel regl. rhomanoꝝ manib⁹ mini/
ſtrabit Prim vo potū rex bohemie quē
tū ſub corona regali iuē priuilegioꝝ re
gni ſui cōtinētiā niſi libera volūtate vo
luerit non tenebit miniſtrare. Comes
etiā palatin⁹ reni cibū afferre tenebitur
dux ſaxonie marſchalcatus officiū exer
cebit vt ſolitū eſt fieri ab antiquo.

De iure comitis palatini et etiā ducis Saxonie.

q Votiens inſup vt pmittit ſacruz
vacare cōtinget impiū illuſtris co
mes palatinus reni ſacri impij archida/
pifer ad man⁹ futuri regis rhōnoꝛuz in
ptib⁹ reni et Sweuie ꝛ in iure franco/
nico rōne principatus ſeu comitat⁹ pa/
latini priuilegio dz eſſe puiſor ipi⁹ im/
pij cū ptāte iudicia exercēdi et ad bñfi
cia eccleſiaſtica pñtandi recolligēdi red
ditus et prouētus et inueſtiendi de feu
dis iuramenta fidelitatis vice et nomi
ne ſacri imperij recipiendi. que tamē p
regem rhomanorum poſtea electuz ſuo
tempore omnia innouari et de nouo ſi/
bi ipa iuramenta preſtari debebunt. feu
dis principum dūtaxat exceptis et illis
que van lehen vulgariter appellantur.
quorum inueſtituram et collationē ſoli
impatori vel regi rhomanoꝝ ſpecialiē
reſeruamus Ipe tamē comes palatin⁹
omne genus alienationis ſeu obligati/
onis reꝝ impialiuz huiuſmodi prouiſio
nis tempore expreſſe nouerit ſibi inter/
dictum Et eodē iure prouiſiōis illuſtrē
ducē Saxonie ſacri imperij archimar/
ſchalcum frui volumus in illis locis
vbi ſaxonica iura ſeruantur ſub oībus
modis et conditionibus ſicut ſuperius
eſt expreſſum. ¶ Et q̄uis impator ſiue
rex rhomanoꝝ ſuper cauſis pro quibus
impetitus fuerit habeat ſicut ex cōſue/
tudine introductum dicitur coram co/
mite palatino reni ſacri impij archida/
pifero electore principe reſpondere Il/
lud tū iudiciū comes ipe palatin⁹ nō a/
libi preterq̄ in ipiali curia vbi ipator ſeu
rhōnoꝝ rex pñs extiterit poterit exercē.

De comparatione principum electorum ad alios principes cōes.

d Ecernimus vt in celebratione im
pialis curie q̄tieſcūq̄ illā deiceps
ppetuo celebrari ɔtigerit añdicti pnci/
pes electores eccleſiaſtici et ſeculares
iuxta preſcriptum ordinem atq̄ modū
a dextris ꝛ ſiniſtris imutabiliter teneāt
loca ſua eiſqz vel eoꝝ alicui in q̄buſcū/
qz actibus ad curiā ipaz ſpectātib⁹. eū/

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

do ſedendo vel ſtando nullus princeps
alius cuiuſcūqȝ ſtatus dignitatis ꝑemi/
nentie vel cōditionis exiſtat vllatenus
ꝓferat eo ſignāter expreſſe ꝙ nomīatiȝ
rex bohemie in celebratione curiaꝝ hu/
iuſmodi in oībus et ſingulis actibꝰ an/
te dictis quecūqȝ regē alium quacūqȝ
etiā ſingulari dignitatis prerogatiua
fulgentem quem quouis caſu ſeu cauſa
venire vel adeſſe forte contingeret im/
mutabiliter antecedat.

De ſucceſſione principum.

Inter ſolicitudines illas innume
ras quibꝰ pro felici ſtatu ſacri im/
perij cui auctore dn̄o feliciter preſidemꝰ
cor nr̄m quotidie fatigat ad hoc preci/
pue meditatio noſtra dirigitur qualit̄
deſiderata et ſalubris ſemꝑ vnio int̄ ſa
cri imperij principes electores iugit̄ vi
geat et eoꝝ corda in ſincere charitatis
concordia cōſeruentur Quoꝝ prouidē/
tia ſuo tp̄e orbi fluctuanti tanto celeriꝰ
tanto facilius ſubuenit q̄nto inter eos
nullus error ſurrepſerit ⁊ purior fuerit
charitas cuſtodita obſcuritate ſucciſa ⁊
iure cuiuſlibȝ dilucide declarata. Sane
generaliter longe lateqȝ eſt publicum ⁊
quaſi ꝑ totū orbē notorium et manifeſtū
illuſtres regem bohemie necnō comitē
palatinū reni ducē Saxonie et marchio
nem Brandeburgeñ v̄tute regni et p̄n/
cipatuū ſuoꝝ in electione regis rhoma
noꝝ in ceſarē promouēdi cū ceteris p̄n
cipibꝰ eccl'iaſticis ſuis coelectoribꝰ ius
vocem et locum habere et vna cuȝ ipis
cenſeri et eſſe veros et legitimos ſacri
imperij principes electores ne inter eo
rūdem principū ſecularium electoꝝ filios
ſuꝑ iure voce et poteſtate prefata futu
ris tp̄ibꝰ ſcandaloꝝ et diſſenſionū poſſit
matēia ſuſcitari et ſic bonū cōe ꝑiculoſ
dilationibus impediri futuris auctore
deo cupientes periculis ſalubriter ob/
uiare. Statuimus et impiali auctorita/
te p̄nti lege ꝑpetuis tp̄ibus valitura de
cernimꝰ vt poſtq̄ȝ ijdem principes ele/
ctores ſeculares et eoꝝ quilibȝ eſſe de/
ſierit ius vox et ptās electionis hm̄oi
ad filiū ſuū p̄mogenitū legitimū laicum
illo vero nō extante ad eiuſdem p̄mo/
geniti primogenitū ſilit̄er laicum libere
et ſine contradictione cuiuſpiam deuol
uatur. Si vero p̄ꝛogenitꝰ hm̄oi abſq̄ȝ
heredibus maſculis legitimis laicis ab
hac luce migraēt v̄tute p̄ntis impialis
edicti ius vox et poteſtas electionis ꝑ/
dicte ad ſeniorē fratrem laicum ꝑ ve/
ram paternalem lineam deſcendentem
Et deinceps ad illius primogenitū lai/
cum deuoluatur. et talis ſucceſſio in p̄/
mogenitis et heredibus principū eorū/
dem in iure voce et poteſtate p̄miſſis ꝑ
petuis tp̄ibus obſeruet̄ ea tn̄ cōditiōe
et modo vt ſi principem electorem ſeu
eius primogenitum aut filiuȝ ſeniorem
laicum mori et heredes maſculos et le/
gitimos laicos defectū etatis patientes
relinquere cōtigerit tūc ff ſenior eiuſ/
dē p̄ꝛogeniti tutor eoꝝ et adminiſtra/
tor exiſtat donec ſenior ex eis legitimā
etatem attigerit quā in p̄ncipe electore
xviij. ānos cōpletos cenſeri volumꝰ et
ſtatuimus ꝑpetuo haberi quam dū at/
tigerit ius vocē et ptātē et oīa ab ipis
depēdentia Tutor ipe ſibi totaliter cuȝ
officio teneat ꝓtinus aſſignare. Si ve
ro aliquē ex hm̄oi p̄ncipatibus eoꝝ im
perio ſacro vacare contigerit tunc im/
perator ſeu rex rhomanoꝝ qui pro tp̄e
fuerit de ipo ꝓuidere debebit et poterit
tāq̄ȝ de re ad ſe. et impiū legitime deuo
luta. ſaluis ſp̄ ꝑuilegijs iuribꝰ et ꝯſuetu
dinibꝰ regni noſtri bohemie ſuꝑ electi/
one regis in caſu vacatiōis per regni/
colas q̄ ius hn̄t eligēdi regē bohemie
faciēdi iuxta cōtinentiā eorūdē ꝑuilegi
oꝝ ⁊ obſuatā ꝯſuetudīeȝ diuturnā a di
uis rhōnoꝝ ipatoribꝰ ſiue regibꝰ obtētoꝝ

quibus ex huiuſmodi ſanctiōe imperiali in nullo preiudicare volumus īmo ipa decernimus nunc et perpetuis futuris temporibus in omni ſuo tenore ⁊ forma indubiam tenere roboris firmitatem.

De regis bohemie et regnicolaruz eius immunitate.

c Um per duos rhomanoꝝ imperatores et reges predeceſſores noſtros illuſtribus bohemie regibus progenitoribus et predeceſſoribus noſtris necnon bohemie regno eiuſdem regni corone olim conceſſuz fuerit gratioſius et indultum ſit qꝫ in regno eodem a tēpore cuius contrarij hodie non exiſtit memoria conſuetudīe laudabili inconuulſe ſeruata diuturnitate tēporū, et p̄ſcripta moribus vtentium ſine contradictionis aut interruptiōn̄ obſtaculo introductum q̄ nullus princeps baro nobilis miles cliens burgenſ ciuis nulla deniqꝫ perſona eiuſdem regni et ꝑtinentiarum eiuſdem vbicunqꝫ exiſtentiū cuiuſcunqꝫ ſtatus dignitatis preeminētie vel dignitatis conditiōis exiſtat ad cuiuſcunqꝫ actoris inſtantiā extra regnuz ipm ad quodcunqꝫ tribunal ſeu alteriꝰ preterqꝫ regis bohemie et iudicū regalis curie ſiue iudicium citari poterit ſiue trahi nec vocari debeat ꝑpetuis inantea temporibus ſiue poſſit. Ideo p̄uilegiū conſuetudinez et indultū hmōi auctoritate impiali et de impialis poteſtatis plenitudine ex certa ſciētia innouantes et etiam confirmantes ac p̄nti noſtra conſtitutione impiali perpetuis temporibus valitura ſtatuimus vt ſi cōtra priuilegiū conſuetudinē vel indultum prefatam quiſpiam predictoꝝ puta princeps baro nobilis miles cliens ciuis burgenſ ſeu ruſticus aut alia q̄cūqꝫ ꝑſona premiſſa ad quodcūqꝫ tribunal ex̄ regnū p̄dictū bohemie in quacūqꝫ cauſa crimīali ciuili vel mixta ſeu ſuꝑ quocūqꝫ negocio citatus fuerit quocūqꝫ tempore vel citatꝰ cōparere vel in iudicio reſpōdere minime teneaẗ et q̄ ſi aduerſus hmōi non comparentes vel nō cōparentem a quocūqꝫ iudice cuiuſcunqꝫ auctoritatis exiſtat extra regnū ipz bohemie ꝯſtituto iudicialiter procedi proceſſus fieri ſeu ſentētias interlocutorias vel diffinitiuas vnā vel plures in quibuſcunqꝫ p̄noīatis cauſis ſeu negocijs quouis mō ꝓmulgari ⁊ ferri contingeret auctoritate premiſſa de plenitudine inſuper ante dicte impatorie poteſtatis citatiōes p̄cepta proceſſus et ſentētias hmōi nec nō executiones et oīa que ex eis vel aliquo eoꝝ quōlibz ſeq̄ attentari poſſent vel fieri irritamus penitꝰ et caſſamus Adijcientes expreſſo ⁊ edicto imperiali ꝑpetuo valituro eadē auctoritate et de p̄miſſe ptātis plenitudine decernentes vt quēadmoduz in predicto regno bohemie a tpe cuius cōtrarij nō habetur mēoria iugiẗ obſeruatū exiſtit ita nulli proſ‍ꝰ p̄ncipi baroni nobili militi clienti ciui burgen̄ ſeu ruſtico nulli demuz ꝑſone ſeu incole regni bohemie ſepe dicti cuiuſcūqꝫ ſtatꝰ p̄emniētie dignitatis vel cōditōis exiſtat vel extitēit a q̄buſcūqꝫ ꝓceſſibꝰ ſententijs interlocutorijs vel diffinitiuis ſiue p̄ceptis regꝫ bohemie aut quoꝝlibz ſuoꝝ iudicū nec nō executionibus eorūdē ꝯ ſe in regali iudicio ſeu corā regis regni ſeu predictoꝝ iudicū tribunalibꝰ aut locis habitis vel ferendis inantea ſeu fiendis ad q̄dcūqꝫ aliud iudiciū appellare. ꝓuocationes hmōi ſi quas contra hoc interponi cōtigerit eo ipo viribꝰ nō ſubſiſtāt et appellātes ipi penā ꝑditionis cauſaruz ipo facto ſe nouerint incurriſſe.

De auri argenti et aliaꝝ ſpecierū mineris.

p Reſenti conſtitutione in perpetu/
um valitura ſtatuim⁹. Et de certa
ſcīa declaramus ꝙ ſucceſſores noſtri bo
hemie reges necnon vniuerſi et ſingu/
li principes electores eccleſiaſtici et ſe/
culares qui perpetuo fuerīt vniuerſas
auri et argēti fodinas atqꝫ mineras ſtā
ni cupri ferri plūbi et alterius cuiuſcū/
qꝫ generis metalli ac etiam ſalis tam in
uentas q̄ꝫ inueniendas in poſteꝝ q̄buſ/
cunqꝫ temporibus in regno predicto ac
terris et ꝑtinentijs eidem regno ſubie/
ctis necnon ſupdicti principes in prin/
cipatib⁹ terris dn̄ijs et ꝑtinentijs ſuis
tenere iuſte poſſint et legitime poſſide/
re cū omnib⁹ iurib⁹ nullo prorſus exce/
pto prout poſſunt ſeu conſueuerūt ta/
lia poſſideri necnō iudeos habere the/
olonia in preterito ſtatuta et indulta ꝑ/
cipere. Queqꝫ progenitores noſtri reges
bohemie fe. me. ipi qꝫ pricipes electoꝛes
ac progenitores et predeceſſores eorū
legitime poterunt vſqꝫ in preſens ſi/
cut hoc antiqua laudabili et approba/
ta conſuetudine diuturniqꝫ ac longiſſi/
mi temporis curſu preſcripto noſcitur
obſeruatum.

De monetis.

ſ Tatuimus pretēa vt regi bohe/
mie ſucceſſori noſtro qui fuerit ꝓ
tempore ſicut conſtat ab antiquo illu/
ſtribus bohemie regibus noſtris pre/
deceſſoribus licuiſſe et in poſſeſſione
pacifica cōtinua ipos fuiſſe iuris ſubſe
quentis videlꝫ monetas auri et argen/
ti in omni loco et ꝑte regni ſui et ſubie/
ctarum ſibi terrarum et ꝑtinentiarum
oīm vbi rex ipe decreuerit ſibi qꝫ placu
erit cudi facere et mādare ſub oī modo
et forma in regno ipo bohemie in his
ad h̄ vſqꝫ tꝑa obſeruatis ꝙ qꝫ futuris
ꝑpetuo Bohemie regib⁹ hac noſtra im/
periali cōſtitutiōe et gratia ꝑpetuo va
lituris a quibuſcūqꝫ principib⁹ magna/
tibus comitibus ac ꝑſonis alijs q̄ſcūqꝫ
terras, caſtra poſſeſſiōes predia ſiue bo/
na liceat emere cōꝑare ſeu in donū ſeu
donationem, ex quacūqꝫ cauſa aut in ob
ligationem recipere ſub taliū terrarum
caſtrorum poſſeſſionum prediorum ſeu
bonorum conditione conſueta vt vide
licꝫ ꝓpria recipiantur vel comparentur
vt ꝓpria libera velut libera et ea que
dependent in feudum ſimiliter emātur
in feudū ſeu cōꝑata taliter teneātur. ita
tn̄ ꝙ ipi reges bohemie de his qui hoc
modo cōꝑauerint vel receperint et re/
gno bohemie duxerint applicanda ad ꝑ/
ſtina et conſueta iura de talib⁹ ſacro ex
plenda et reddēda imperio ſint aſtricti
Preſentem nihilominus cōſtitutionē
et grāꝫ virtute pn̄tis legis nr̄e impialis
ad vniuerſos principes electores tā ec
cleſiaſticos q̄ꝫ ſeculares ſucceſſores et le
gitimos heredes ipoꝝ plene extēdi vo
lum⁹ ſub oībus modis et conditionib⁹
vt profertur.

De immunitate ꝑncipū electoꝝ.

ſ Tatuimus etiā vt nulli comites
barones nobiles feudales vaſal/
li caſtren̄ milites clientes ciues burgē
ſes nulle qꝫ ꝑſone Maguntinen̄ Treue/
ren̄ et Colonien̄ eccleſijs ſubiecti vel ſb
iecte cuiuſcūqꝫ ſtatus cōditionis vel di
gnitatis exiſtāt ad cuiuſcūqꝫ actoris in/
ſtantiā ex territoriū et termīos ac limi/
tes earūdē ecclaꝝ et ꝑtinētiaꝝ ſuaꝝ ad
q̄dcūqꝫ aliud tribunal ſeu cuiuſcūqꝫ al/
teri⁹ ꝑ̄ſōqꝫ archiepoꝝ Maguntinen̄ Tre/
ueren̄ et Colonien̄ et iudicū ſuoꝝ iudi/
ciū citari poterūt tꝑib⁹ retroactis vel
trahi ſeu vocari debeant ꝑpetuis in antea tꝑi
b⁹ ſiue poſſint ſic ꝑteritis. ſicut enim⁹ tꝑib⁹
obſeruatū. Quod ſi ꝯ pn̄s edictū nr̄ꝫ ꝑdcōs
ecclaꝝ Treueren̄ Maguntinen̄ ſeu Colo/
nien̄ ſbditos vl' eoꝝ aliquē ſeu aliq̄s ad
cui⁹cūqꝫ iſtātiā ſeu ad cui⁹cūqꝫ tribunal
ꝓ q̄cūqꝫ cā criminali ciuili vl' mixta ſeu q̄cūqꝫ

ſeu quocūqȝ negocio ex̄ territoriū limi/
tes ſeu terminos dictaꝝ eccleſiaꝝ vel a/
licuius eaꝝ citari cōtingerȝ cōparē vel
reſpondē minime teneāt et citatio et pro/
ceſſus et ſnīe interlocutorie et diffiniti
ue ꝯ nō venientes a talib⁹ iudicijs ex̄/
neis late vel facte fiēde vel ferēde nec
nō p̄cepta et p̄miſſoꝝ executiōes et oīa
que ex eis vel aliq̄ eoꝝ quōlibȝ ſeq̄ at/
tentari poſſent vel fieri irrita decerni/
mus eo ipo Adijcientes expreſſe ꝙ nul
li comiti baroni nobili feudali vaſallo
caſtrēſ militi cliēti ciui ruſtico nulli de
mum ꝑſone eccleſijs hmōi ſubiecte ſeu
eius incole cuiuſcunqȝ ſtatus dignitatꝭ.
vel conditionis exiſtant a proceſſibus
ſentētijs interlocutorijs et diffinitiuis
ſiue preceptis Archiepoꝝ et eccleſiarū
hmōi vel ſuoꝝ officiatoꝝ tꝑaliū aut ex
ecutionibus eorūdē contra ſe. In archi
epali ſeu officiatoꝝ predictoꝝ iudicio fa
ctis aut latis habitis vel ferēdis in an
tea ſeu fiendis ad quodcunqȝ tribunal
liceat appellare q̄ȝdiu in archiepoꝝ pre/
dictorum et ſuorum iudicio querelanti
bus nō iuſticia denegata appellationes
cōtra hoc factas non recipi ſtatuimus
caſſaſqȝ et irritas nunciam⁹ In defectū
vero iuſticie predictis oībus ad impe/
rialem dūtaxat curiā et tribunal ſeu iu
dicis īmediate in impiali curia pro tꝑe
preſidentis audientiam et etiaȝ eo caſu
non ad quēuis alium iudicem ſiue ordi
narium ſiue etiam delegatū his quibus
denegata fuerit iuſticia liceat appellare.
Quicq̄d vero contra p̄miſſa factū fuerit
ſit irritū eo ipo eandē conſtitutionē vir/
tute p̄ntis legis nr̄e ipialis ad illuſtres
comitem palatinū reni ducez Saxonie
et marchionem brandeburgēſ p̄ncipes
electores ſeculares ſiue laicos heredes
ſucceſſores et ſubditos eoꝝ plene extē/
di volumus ſub omnibus modis et cō
ditionibus vt prefertur.

De congregatione principū.

Inter illas multiplices reipublice
curas quibus aſſidue mens noſtra
diſtrahitur multa cōſideratione ncāriū
fore proſpexit nr̄a ſublimitas vt ſacri
impꝗ principes electores ad tractandū
de ipi⁹ imperij orbiſqȝ. ſalute freq̄nti⁹
ſolito congregent̄ q̄ ſolide baſes impe/
rij ꝛ colūne īmobiles quemadmoduȝ ꝑ
longinquas ad inuicē terraꝝ cōſiſtūt di
ſtantias ita de incumbētib⁹ regionū ſi/
bi cognitaꝝ defectibus referre līt et con
ferre nouerūt ſaniſqȝ prouidētie ſue cō
ſilijs nō ignorāt accōmodis taliū refor
mationib⁹ ſalubriter opē dare hinc eſt
ꝙ in ſolēni curia noſtra in Nurenberg
cū venerabilib⁹ eccleſiaſticis et illuſtri/
bus ſecularibus principibus electorib⁹
et multis alijs principibus et proceri/
b⁹ ꝑ nr̄aȝ celſitudineȝ celebrata habita
cū eiſdē principib⁹ electorib⁹ delibera/
tione et de ipoꝝ conſilio pro bono et ſa/
lute cōi cū dictis principib⁹ electorib⁹
tā eccleſiaſticis q̄ȝ ſecularib⁹ duxim⁹ or/
dinandū. Vt ijdem principes electores
de cetero ꝑ ſingulos ānos ſemel trāſa/
ctis a feſto reſurrectionis dn̄ice q̄ttuor
ſeptimanis cōtinue numerādis in aliq̄
ciuitatū ſacri imperij ꝑſonalit̄ cōgregē
tur et idem temp⁹ proxime affuturꝝ ſeu
āno p̄nti colloquiū ſeu curia et congre
gatio hmōi in ciuitate nr̄a īperiali Me/
teſ ꝑ nos et eoſdē principes celebreter
ac tunc et deinceps die quolibȝ cōgre/
gationis hmōi loc⁹ ꝑ nos quo ſequenti
āno cōueniant ipoꝝ conſilio ſtatuat̄ hac
noſtra ordinatione ad nr̄m et ipoꝝ dū/
taxat beneplacitū duratura Qua duran
te ipos ſub noſtro imperiali cōductu re
cipimus ad dictā curiam accedendo ſtā
do et etiā recedendo Preterea ne tra/
ctatus cōmunis ſalutis et pacis ꝑ tra/
ctū et morā ſolacij ſeu exceſſiuā freq̄uē/
tationē conuiuij retardet̄ vt aliq̄n fieri
eſt conſuetum concordi voluntate du/
ximus ordinādū vt deinceps curia ſeu

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

congregatione p̄fata durāte generales
oīm principū celebrare alicui nō liceat
inuitatas Particulares ꝟo q̄ agendoꝝ
expeditionem non ĩpediant cum mode/
ramine ſint ꝑmiſſe.

Reuocatoria priuilegioꝝ

p Reterea ſtatuimus et hoc imꝑiali
ꝑpetuo ſancim⁹ edicto ꝙ vniuerſa
p̄uilegia et lr̄e quibuſcūqꝫ ꝑſonis cuiuſ
cunqꝫ ſtatus p̄eminentie vel dignitatis
exiſtāt ſeu ciuitatū opidoꝝ ⁊ quorūlibꝫ
locoꝝ vniuerſitatib⁹ ſuꝑ quibuſcūqꝫ iu/
ribus gratijs emunitatib⁹ cōſuetudini
bus ſeu rebus alijs etiā ꝓprio motu ſeu
alias a nobis vel recolēde memorie di/
uis rhomanoꝝ imꝑatorib⁹ et regib⁹ pre
deceſſorib⁹ nr̄is ſub quibuſcūqꝫ ꝟborū
tenoribus cōceſſa ⁊ cōceſſe ſeu a nobis
vel ſucceſſorib⁹ nr̄is rhomanoꝝ imꝑa/
torib⁹ ⁊ regib⁹ futuris tꝑib⁹ cōcedēda
ſeu etiā cōcedēde nō debeāt aut poſſint
libertatib⁹ iuriſdictionib⁹ iurib⁹ et ho/
noribus ſeu dominijs principū electorū
ſacri imperij eccleſiaſticoꝝ et ſeculariū
aut alicuius ip̄oꝝ in aliquo penit⁹ dero
gare. Etiā ſi in talib⁹ p̄uilegijs et litte/
ris quarūlibꝫ ꝑſonaꝝ cuiuſcūqꝫ p̄eminē
tie dignitatis aut ſtat⁹ extiterint vt pre
fertur ſeu vniuerſitatum hmōi expreſſa
tuꝫ ſit vel fuerit in futurū ꝙ reuocabi/
lia ſeu reuocabiles eē nō debeāt niſi de
ip̄is et toto in eis cōp̄henſo tenore in
tali reuocatiōe fieret de ꝟbo ad ꝟbum
ſeriatim mētio ſpēalis. hmōi nāqꝫ p̄ui/
legia ⁊ lr̄as ſi ⁊ ĩ q̄ntū libertatib⁹ iuriſ/
dictionibus iuribus et honorib⁹ ſeu do
minijs q̄ ſuꝑi⁹ exp̄munt᷑ dictoꝝ p̄ncipū
electoꝝ aut alicuius ip̄oꝝ derogare vel
obuiare cenſent᷑ in aliquo quo ad hoc
reuocam⁹ ex certa ſciā ⁊ caſſamus reuo
cataqꝫ ⁊ reuōtas intelligi reputari ⁊ ha
beri decernimus de plenitudine impe/
ratorie poteſtatis.

De his quibus vt indignis aufe/ runtur bona feudalia.

i N pleriſqꝫ ꝑtibus vaſalli et feu/
datarij dn̄oꝝ feuda ſeu bn̄ficia q̄ a
dn̄is ip̄is obtinēt intēpeſtiue ꝟbalit᷑ et
in fraude renūciāt ſeu reſignant eadem
et facta reſignatione hmōi dn̄os ip̄os
malicioſe diffidāt ſuaſqꝫ īimicicias eis
denūciāt dāna ip̄is ſubſequēter grauia
inferendo et beneficia ſeu feuda ſic re/
licta p̄textu guerre ſeu inimicicie iterū
inuadūt et occupant et detinent occu/
pata. ea ꝓpter p̄nti conſtitutione in ꝑpe
tuū valitura ſancimus ꝙ talis reſigna/
tio ſeu renūciatio haberi debeat ꝓ non
facta niſi libere et realiter facta fuerit
ꝑ eoſdē. ita ꝙ poſſeſſio bn̄ficioꝝ et feu/
doꝝ hmōi dn̄is ip̄is corꝑaliter et rea/
liter aſſignet᷑ in tātū ꝙ nullo vnqꝫ tꝑe
diffidantes ip̄i in bonis feudis ſeu bn̄/
ficijs reſignatis dn̄os ip̄os ꝑturbent ꝑ
ſe vel alios aut moleſtent nec ad hoc cō
ſiliū preſtent auxiliū vel fauorē Cōtra
riū faciens, ſeu dn̄os ip̄os in beneficijs
et feudis reſignatis vel non reſignatis
inuadens quōlibꝫ vel ꝑtarbās vel dā/
na ip̄is inferens ſeu conſilium auxiliū
preſtans talia facientibus vel fauorem
feuda ⁊ bn̄ficia hmōi eo ip̄o amittat in
famis exiſtat et bāno imꝑiali ſubiaceat.
et nullus ad feuda vel bn̄ficia hmōi pa
teat ei de cetero quocūqꝫ tꝑe adit⁹ vel
regreſſus nec de nouo concedi ſibi vale
ant volo modo et facta eis contra hoc
illorum conceſſio ſeu inueſtitura ſecuta
viribus nō ſubſiſtāt Poſtremo omnes
penas p̄dictas illos vel illū qui p̄dicta
reſignatione nō facta contra dn̄os ſuos
fraudulenter agentes vel agens ſcient᷑
eos inuaſerint vel inuaſerit. diffidatio/
ne quacūqꝫ p̄nia vel obmiſſa vigore p̄n
tis ſanctiōis incurrere decernimus ip̄o
facto.

De conſpiratoribus.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

d Eteſtandas preterea et ſacris legi
bus reprobatas conſpirationes ⁊
cōuenticulas ſeu colligatiōes illicitas
in ciuitatibus et extra vel inter ciuita/
tem et ciuitatē inter perſonam et perſo
nam ſeu inter perſonam et ciuitatem ꝑ/
textu parētele ſeu receptionis in ciues
vel alterius cuiuſcunqꝫ coloris ꝯiura/
tiones inſuꝑ confederationes et pacta
necnon et conſuetudinē cira hmōi in/
troductā quam cenſemus potius corru
ptelam reprobamus damnamus et ex
certa ſcientia irritamus quas ciuitates
ſeu perſone cuiuſcūqꝫ dignitatis ſeu cō
ditionis aut ſtatus ſiue inter ſe ſiue cuꝫ
alijs abſqꝫ auctoritate dominoꝝ quoruꝫ
ſubditi vel miniſteriales ſeu in quoruꝫ
diſtrictu conſiſtunt eiſdem dominis no
minatim non exceptis fecerint hactenꝰ
et facere preſumpſerint in futuro ſicut
eas ꝑ ſacras diuorum auguſtoꝝ prede/
ceſſoruꝫ noſtroruꝫ leges prohibitas nō
ambigitur ⁊ caſſatas illis confederatio
nibꝰ et legibꝰ duntaxat exceptis quas
principes et ciuitates ac alij ſuꝑ gene/
rali pace prouinciaꝝ atqꝫ terrarum int
ſe firmaſſe noſcūt. Illas enī nr̄e decla/
rationi ſpecialiter reſeruata in ſuo de/
cernimus vigore manere donec de his
aliud duxerimus ordinandū. ꝑſonaꝫ ſin
gularem que de cetero contra tenorem
preſentis conſtitutionis noſtre et legis
antique ſuꝑ hoc edite confederationes
colligationes conſpirationes et pacta
huiuſmodi inire preſumpſerit vltra pe
nam legis eiuſdē notam infamie et pe/
nā decem libraꝝ auri ciuitatem vel vni
uerſitatem in hanc legem noſtram ſimi/
liter cōmittētem centū libraꝝ auri nec
non amiſſionis et priuationis liberta/
tum et priuilegioꝝ imperialium penas
incurrere decernimꝰ eo ipo. medietateꝫ
pene hmōi pecuniarie fiſco impiali Re
liqua vero dn̄o diſtrictus in cuiꝰ ꝑiudi/
cium facte fuerint applicāda.

De pſalburgerijs.

c Eteꝝ quia nōnulli ciues ⁊ ſubdi
ti principū baronuꝫ et alioꝝ ho/
minū ſicut frequēs ad nos querela per
duxit iugū originarie ſubiectionis que
rētes abijcere imo auſu temerario con
tēnentes in aliarum ciuitatum ciues ſe
pe recipi ſe procurāt et frequētius in
preterito procurarunt. Et nihilominus
in priorum dn̄orum quos tali fraude ꝑ/
ſumpſerunt vel preſumūt deſerere ter
ris ciuitatibus opidis et villis corꝑali/
ter reſiderēt ciuitatuꝫ ad quas hoc mō
ſe transferunt libertatibus gaudere et
ab eis defenſari cōtendunt qui in ꝑtibꝰ
almañ pſalburgerij cōſueuerūt vulga/
riter appellari. Quoniā igitur patroci/
nari non debent alicui fraus et dolus
de impatorie poteſtatis plenitudīe oīꝫ
principū electoꝝ eccleſiaſticorū et ſecu/
lariū ſane accedente conſilio ex certa ſci
entia ſtatuimus et pn̄ti lege ꝑpetuo va
litura ſancimus ꝙ ꝑdicti ciues et ſubdi
ti eis quibus ſubſunt taliter illudētes
in oībus terris locis et ꝓuincijs ſacri
imperij a pn̄ti die in poſteꝝ ciuitatum
in quaꝝ ciues tali fraude recipi ſe ꝓcu
rāt vel hactenꝰ ꝓcurarūt iuribꝰ ⁊ liber
tatibus in nullo potiant niſi ad hmōi ci
uitates corꝑalit̄ tranſeūtes ibiqꝫ larem
fouētes cōtinue ac vere et nō ficte reſi/
dentiā faciētes debita onera et munici/
palia ſubeant in eiſdē. Si q̄ vo ꝯ pn̄tis
nr̄e legis tenorē recepti ſint vel fuerīt
in futuꝝ illoꝝ receptio omni careat fir/
mitate et recepti cuiuſcūqꝫ dignitatis
conditionis aut ſtatus exiſtāt in nullo
caſu penitus ſine cauſa ciuitatuꝫ ad q̄s
ſe recipi ꝓcurāt iuribꝰ vel libertatibus
gaudeāt quōlibꝫ vel fruāt. Nō obſtāti/
quibuſcunqꝫ iuribus ꝓuilegijs vel cō/

ſuetudinibus obſeruatis quantocunq̧
tp̃e ⁊ obtentis. Quas et que in q̃ntū pn̄
ti noſtre legi obuiant p̄ntibus ex cer/
ta ſcia reuocam⁹ de p̄dicte imp̄ialis ple
nitudine p̄tātis oīq̧ carere decernim⁹
robore firmitatꝭ. ¶ Circa p̄miſſa oīa p̄n
cipū dn̄oꝝ et alioꝝ hm̄oi q̄s talit̃ deſeri
cōtingit vel ꝯtinget in poſteꝝ iuribus
circa p̄ſonas et bona ſubditoꝝ quoꝝcū
q̧ ipos ſepedicto modo deſerētiū ſp̄ ſal/
uis. hos nihilomin⁹ qui ſepe dictos ci/
ues ⁊ ſubditos alienos recip̄e ꝯtra p̄n̄/
tis noſtre legis diſpoſitionē p̄ſūpſerint
recip̄e in p̄terito p̄ſumpſerūt. ſi eos oīno
nō dimiſerūt infra mēſez poſt intimati
onem p̄n̄tiū eis factā centū marcas au/
ri pro trāſgreſſione hm̄oi totiēs q̄tiēs
deinceps factū fuerit incurrē decernē/
tes quaꝝ medietas imp̄iali fiſco noſtro
reliqua ꝓo dn̄is illoꝝ q̄ recepti fuerint
irremiſſibiliter applicet.

De diffidationibus.

c Os qui de cetero aduerſus aliq̄s
iuſtā diffidatiōis cauſam ſe habe
re fingentes ipos in locis vbi domici/
lia nō obtinēt aut ea cōiter nō inhabi/
tāt intempeſtiue diffidāt declaram⁹ dā/
na quecūq̧ p̄ incēdia ſpolia vl' rapinas
diffidatis ipis cū honoē ſuo inferre nō
poſſe. Et quia patrocinari nō debēt ali
cui fraus et dolus p̄n̄ti cōſtitutiōe in p̄
petuū valitura ſancim⁹ diffidantes hu/
iuſmodi quibuſcūq̧ dn̄is aut p̄ſonis cū
quib⁹ aliqui fuerint in ſocietate famili/
aritate vel honeſta quauis amicicia con
uerſati. ſic factas vel fiēdas in poſterū
nō valere nec licere pretextu diffidati/
onis cuiuſlibꝫ quēpiā inuadi p̄ incen/
dia ſpolia vel rapinas niſi diffidatio p̄
tres dies naturales ipi diffidādo p̄ſona
liter vel in loco quo habitare conſueuit
publice fuerit intimata poſſitq̧ de inti
matione huiuſmodi p̄ teſtes idoneos fi
eri plena fides. quiſquis ſecus quēpiaꝫ
diffidare et inuadere modo premiſſo p̄/
ſumpſerit infamiam eo ipo incurrat acſi
nulla diffidatio facta eēt. quem etiam tā
q̄ꝫ proditoreꝫ p̄ quoſcūq̧ iudices penis
legalibus ſtatuimus caſtigari. Prohibe
mus etiam et damnamus vniuerſos et
ſingulas guerras et lites iniuſtas. cūcta
quoq̧ iniuſta incendia ſpolia ⁊ rapinas
indebita et inconſueta telonea et con/
ductus et exactiones pro ipis cōducti/
bus extorqueri conſuetas ſub penis q̄/
bus ſacre leges premiſſa et eorum quod
libꝫ ſanciunt punienda.

Littera intimationis pro electi/one regis rhomanoꝝ fienda.

v Obis illuſtri et magnifico princi/
pi. N. marchioni brandeburgeñ
ſacri imperij archicamerario electori et
amico noſtro chariſſimo electiōis rho/
manoꝝ regis que ex rationabilib⁹ cauſ
īminet faciēda p̄n̄tibus intimam⁹ voſq̧
ex officij veſtri debito ad electionē p̄fa/
tam rite vocam⁹ quatenus a die tali ꝛc.
infra tres mēſes cōtinue numerādos p̄
vos ſeu nūcios aut procuratores v̄ros
vnum vel plures ſufficiens mandatum
habentes ad locum debitum iuxta for/
mam ſacraꝝ legum ſup̄ hoc editaꝝ ve/
nire curetis delibēatu ritractaturi ⁊ cō
cordaturi cum alijs comprincipibus et
coelectorib⁹ veſtris ⁊ noſtris de electio
ne futuri regis rhomanoꝝ in imp̄atorē
poſtmodū fauente domino promouēdū
in eodem manſuri vſq̧ ad plenam con
ſummationem electionis hm̄oi et alias
facturi et proceſſuri ꝑut in ſacris legi/
bus ſuper hoc deliberate editis inuenit̃
expreſſum alias nō obſtante veſtra ſeu
veſtrorum abſentia in premiſſis vna cū
alijs cōp̄ricipib⁹ et electorib⁹ v̄ris ⁊ no/
ſtris ꝑut legū ipſarum ſanxerint auctori
tas finaliter procedamus.

Forma procuratorij mittēdi ꝑ eū principem electorē qui nūcios ſuos ad electionē faciendaꝫ duxerit deſtinandum.

n Os talis dei gratia ꝛc. ſacri imperij ꝛc. notum facimus tenore preſentium vniuerſis ꝙ cum electio rhomanoꝝ regis ex rationabilibus cauſis imminet facienda. Nos de honore et ſacri imperij ſollicitudine debita intendere cupiētes ne tam grauibus et diſpendijs periculoſe ſubiaceat de fide et circumſpectionis induſtria delectoꝝ nobis talis ꝛc. fidelium noſtroꝝ obtinentes vtiqꝫ preſumptionis indubie ſingulareꝫ fiduciā ipos et quēlibꝫ iporum in ſolidū ita ꝙ non ſit melior conditio occupantis ſed quod vnū ꝑ eorum inceptuꝫ fuerit per aliuꝫ finiri valeat et licite terminari oī iure modo et forma quibus melius et efficatius poſſumus ſeu volumus modos veros legitimos procuratores et nuncios ſpeciales facimus conſtituim⁹ et ordinamus ad tractandum vbilibet vna cū alijs principibus et electoribus noſtris tam eccleſiaſticis q̄ ſecularibus et cū ipis concordandū et cōueniendū et concludēdū de ꝑſona quacūqꝫ habili et idonea in regē rhomanoꝝ eligēda ac ipis tractatibus ſuꝑ electiōe talis ꝑſone habendis pro nobis loca et nomen nr̄is inter eſſendū ꝑſonā nominandū et in ipm conſentiendū ac etiā in regē rhomanoꝝ ꝓmouendū ad ſacrū imperiū eligendū ac in aīaꝫ noſtrā preſtādū quodcūqꝫ iuramentū ncāriū debitū ſeu ꝯſuetū fuerit circa p̄miſſa et qđlibꝫ p̄miſſoꝝ aliū vel alios ꝓcuratoēs in ſolidū ſubſtituendū et reuocandū oīa alia et ſingula faciendū que in p̄miſſis et circa p̄miſſa etiā vſqꝫ ad cōſūmationē tractatuū nominationis deliberationis ⁊ electionis hmōi de pn̄ti faciēde ncāria aut vtilia fuerint ſeu etiā quōlibꝫ oportuna etiaꝫ ſi p̄miſſa vel eoꝝ quodlibꝫ mandatū exigant ſpeciale etiā ſi maiora vel magis ſingularia fuerint ſupra dictis et q̄ nos metipi facere poſſemus ſi hmōi tractatuū deliberationis noīationis et electionis future negocijs pn̄tes et ꝑſonalit̄ adeſſemus gratū et ratū hn̄tes et habē volentes et nos ꝑpetuo habituros firmiter ꝓmittentes quicqđ ꝑ an̄dictos ꝓcuratores et nūcios nr̄os necnō ſubſtitutos aut ſubſtituendos ab ipis ſeu eoꝝ altero in premiſſis ſeu ipoꝝ q̄libet actū geſtū ſeu factū fuerit aut quomodolibꝫ ordinatum.

De vnione p̄cipatuū electoꝝ et iurium eis⁹ connexorum.

c Um vniuerſi et ſinguli principatus quoꝝ ꝟtute ſeculares p̄ncipes electores ius et vocē in electione regis rhomanoꝝ in ceſarē ꝓmouēdi obtinere noſcunt̄ cū iure hmōi necnō officijs dignitatib⁹ et iurib⁹ alijs eis et cuilibꝫ eoꝝ ānexis et dependentib⁹ ab eiſdē adeo coniuncti et inſeꝑabilit̄ ſint vniti ꝙ ius vox officiū et dignitas aliq̄ iura et quēlibꝫ principatuū eorūdē ſpectantia cadere nō poſſint in aliū p̄ter illū q̄ p̄cipatuū ipm cū terra vaſallagijs feudis et dn̄is ac eius ꝑtinētijs vniuerſis dinoſcit̄ poſſidere pn̄ti edicto impiali ꝑpetuo valiture ſancim⁹ vnūquēqꝫ p̄ncipatuū p̄dictoꝝ cū iure et voce electionis ac officijs ceterūqꝫ/oīb⁹ dignitatib⁹ iuribus et ꝑtinētijs ad ipm ſpectantes ita ꝑſeuerare et eſſe debere vna cū ꝑpetuis tꝑib⁹ indiuiſibiliter et coniunctim ꝙ poſſeſſor principat⁹ cuiuſlibꝫ etiā iure vocis officij dignitatis ⁊ ꝑtinētiaꝝ oīm ad illū ſpectantiū quieta debeat et libera poſſeſſio gaudere et princeps electa ab oībus reputari ipeqꝫ et nemo alius ꝑ ceteras p̄ncipes electores ad electionem et omnes actus alios ꝓ ſacri

imperij honore vel oportunitate gerē/
dos omni tempore aſſumi ſine contra/
dictione qualibꝫ ⁊ admitti nec aliquod
premiſſorum ab altero cuꝫ ſint et eſſe de
beant inſepabilia diuidi vel vllo tem/
pore debeat ſeparari aut in iudicio
vel extra diuiſim repeti valeat vel euici
vel etiā ꝑ ſentētiā ſeparari nec aliquis
vnū ſine alio impetens audiatur. ꝙ ſi ꝑ
errorē vel alias audit⁹ quis fuerit aut
proceſſuꝫ iudiciū ſententia vel aliquod
huiuſmodi contra preſenteꝫ diſpoſitio/
neꝫ noſtrā emanauerit ſeu quōlibꝫ attē
tare contigerit hoc totuꝫ et oīa ex his
⁊ quolibꝫ eorū ſequētia eo ipſo viribus
non ſubſiſtant.

De ordine proceſſiōis inter ar/chiepiſcopos.

q Voniaꝫ aūt ſuperius in ꝓncipio
constitutionū noſtraruꝫ preſentiū
circa ordinem ſeſſionis eccleſiaſticorum
principuꝫ electoruꝫ in conſilio et in mē
ſa ⁊ alias quotiens impialeꝫ curiam ce
lebrari ſeu principes electoēs deinceps
cū imperatore vel rege rhomanoꝝ con/
gregari cōtigerit ſufficienter duximus
prouidenduꝫ ſuꝑ qua priſtinis audiui/
mus temporibus pluries diſceptatum
expedire credimus etiam proceſſionis
et deambulatiōis int̄ eos ordinē diffi/
nire. Quapropter hoc ꝑpetuo imperiali
edicto decernim⁹ vt quotiēſcūqꝫ in cō/
gregatione impatoris vel regis rhoma
noꝝ ⁊ ꝓncipū predictorum imperatore
vel rege, ipo deambulante Inſignia an
te faciem eius portari contigerit ar/
chiepiſcopus Treuereñ in directa dia/
metrali linea ante impatorem vel regē
tranſeat illiqꝫ ſoli medij inter eos am/
bulent quos impialia vel regalia cōtin
get inſignia deportare. Dum autem im
perator vel rex abſqꝫ inſignijs eiſdē in/
ceſſerit extunc ideꝫ archiepus impera/
torem vel regem prefato modo ꝓcedat
ita ꝙ nemo penitus inter eos medius
habeatur alijs duob⁹ archiepis electo/
ribus loca ſua iuxta diſtinctionē proui/
ciarum ſuaruꝫ circa ſeſſioneꝫ ſuperius
declaratā etiaꝫ circa proceſſionē perpe
tuo ſeruetuꝝ.

De ordine proceſſionis principū electorum et per quos inſignia de/portentur.

a D declarandū auteꝫ in impatoris
vel regis rhomanoruꝫ deambulā/
tis preſentia proceſſionis ordineꝫ ꝓnci/
puꝫ electorū de quo ſuꝑ fecimus menti
onē ſtatuimus vt quotienſcunqꝫ in cele
bratiōe impialis curie principes electo
res cum impatore ſeu rege rhomanorū
in quibuſcūqꝫ actibus vel ſolennitati/
bus proceſſionaliter ambulare conti/
gerit et impalia vel regalia debuerint
inſignia deportari dux Saxonie impe/
rialem ſeu regalē enſem deferens ipa/
torē ſeu regeꝫ īmediate precedat ⁊ int̄
illū et archiepm Treuereñ medius ha/
beatur. Comes Ꝛo palatinus pomū im/
piale portans a latere dextero et mar/
chio Brandenburgeñ ſceptrū deferēs
a ſiniſtro latere ipſius ducis ſaxonie line
aliter gradiant̄. Rex aūt bohemie ipa/
torē ſeu regē ipm īmediate nullo inter/
ueniente ſequatur

De benedictionibus archiepoꝝ in pn̄tia impatoris.

q Votiens inſuꝑ in impatoris vel
regis rhomani pn̄tia miſſaꝝ ſolen/
nia celebꝛari ac maguntineñ Treuereñ
⁊ Colonieñ archiepos vel duos ex eis
adeē ꝯtigerit in cōfeſſione que añ miſ/
ſam dici conſueuit ac in porrectione eu/
angelij oſculandi ⁊ pace poſt agnus dei
portanda necnon in benedictionibus
poſt finita miſſarum ſolennia ac etiam

ante miſſam faciendis et in gratijs poſt
cibum acceptum agendis is inter eos
ordo ſeruetur prout de ipſorum conſilio
duximus ordinandum ꝙ prima die hec
oı̄a et ſingula a primo ſcd̄a die a ſecū̄do
Tertia vero die a tertio peragantur. ꝓ/
mū̄ aūt ſeu ſcd̄m vel tertiuꝫ hoc caſu ſe
cundū ꝙ prius; vel poſterius quilibꝫ eo
rum conſecratus exiſtit debere intelligi
declaramus et vt ſe inuicē̄ honore con
digno preueniant et exemplū aliȷs pre/
beant inuicē̄ honorandi is quem circa
p̄miſſa ordo tetigerit ad hec alterum cō̄
niuētia et charitatiua inclinatiōe inui/
tet. et tunc demū̄ ad premiſſa procedat
ſeu quodlibꝫ p̄miſſoꝝ. ¶ Si quis cum
principibus militibus vel priuatis ſeu
quibuſcunq̄ꝫ pſonis plebeis ſceleſtam
factioneꝫ aut factionis ipſius inierit ſa/
cramentuꝫ vel dederit conſilium in ne/
cem venerabiliuꝫ et illuſtrium princi/
pum noſtroruꝫ et ſacri rhomani imperȷ
tam eccleſiaſticoꝝ q̄ꝫ ſeculariuꝫ princi/
pum electorum ſeu alterius eorundem
nam et ipſi pars corporis noſtri ſunt. ea
dem enī ſeueritate volūtatē̄ ſceleris q̄
effectū̄ puniri iura voluerint. ipſe quidē̄
vtpote maieſtatis crimīs leſe reus gla/
dio feriatur. bonis eius oı̄bus fiſco no/
ſtro adiectis Filȷ vero eius quibus vi/
tam imꝑiali ſpecialiter benignitate con
cedimus. Paterno eniꝫ perire deberēt
ſupplicio in quibus paterni hoc eſt he/
reditarȷ terminis metuuntur exempla
a materna vel auita omnium etiaꝫ pro/
ximorū̄ hereditate et ſucceſſiōe habeāt
alieni Et teſtamētis extraneoꝝ nihil ca
piant. ſint perpetue egentes et paupes
infamia eos paterna ſemper comitetur
ad nulluꝫ vnq̄ꝫ honoreꝫ nulla prorſus
ſacramenta ꝑueniant. Sint poſtremo
tales vt his perpetua egeſtate ſordenti
bus ſit et mors ſolaciuꝫ et vita ſupplicū̄
Deniq̄ꝫ iubemus eos eſſe notatos ſine

venia qui pro talibus vnq̄ꝫ apud nos
interuenire tentauerunt. Ad filias ſa/
ne eoruꝫ quolibꝫ numero fuerint falci/
diaꝫ tm̄ ex bonis matris. ſiue teſtata ſi/
ue inteſtata defecerit. volumus perue/
nire vt habeant mediocrem potius fi/
lie alimoniam q̄ꝫ integrū̄ emolumentuꝫ
ac nomine heredis conſequuntur. Mi/
tior enī circa eas debet eſſe ſentētia q̄s
pro infirmitate ſexus minus auſuras eē
cōfidimus. Emancipationes quoq̄ꝫ q̄ a
predictis ſiue in filios poſt legē̄ dunta/
xat lataꝫ ſiue in filias fuerit collata nō
valeant dotes donationes quarū̄libet
poſtremo. ¶ Item alienationes quas
ex eo tempore qualibꝫ fraude vel iure
factas eſſe conſtiterit quo primum me/
morati de ineunda factione ac ſocietate
cogitauerint nullius ſtatuimus eſſe mo
menti. Uxores ſane predictorum recu/
ꝑata dote ſi in ea conditione fuerint vt
que a viris titulo donatiōis acceperit
ſeu accipiunt; filȷs debeant reſeruare
tempore quo vſuſfruct⁹ abſumitur om/
nia ea fiſco noſtro ſe relicturas eſſe cog
noſcant. que iuxta legeꝫ filȷs debebant
falcidia etiā̄ ex his rebus filiab⁹ tm̄ nō
etiā̄ filȷs deputetur id quod de predi/
ctis eorumq̄ꝫ filȷs cauimus etiam de ſa
tellitib⁹ conſcȷs ac miniſtris filȷſq̄ꝫ eo/
rum ſimili ſeueritate cenſemus Sane ſi
quis ex his in exordio inite factionis
ſtudio velandis accenſus ipſaꝫ prodide/
rit factionem et primo a nobis et hono
re donabatur. Is vero qui vſus fuerit
factione. ſi vel ſero vel cum incognita
adhuc conſiliorum arcana patefecerit
abſolutione tamen ac venia dignus ha
bebitur. Statuimus inſuper vt ſi quid
contra p̄dictos principes electores ec/
cleſiaſticos vel ſeculares cōmiſſum di/
catur etiaꝫ poſt mortem rei id crimē̄ in
ſtaurari poſſe. In hac item crimine q̄s
ad leſaꝫ in principibus electoribus ſuis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

maieſtatem pertinet etiam in caput do/
mini ſerui torquentur. Volumus inſu/
per et preſenti imperiali ſancimus edi/
cto vt etiã poſt mortem nocentiuȝ hoc
crimẽ inchoari poſſit vt conuicto mor/
tuo mẽoria eius damnetur ⁊ bona eius
ſucceſſoribus eius eripiantur. Nam ex
quo ſceleratiſſimuȝ quis ꝯceperit conſili
um exinde quodammodo ſua mente pri
uatus eſt. Porro ex quo quis tale cri/
men contraxit necꝫ alienare necꝫ manu
mittere euȝ poſſe nec ei ſoluere iure de
bitorem in hac cauſa. In caput domini
ſeruos torqueri ſtatuimus id eſt proptẽ
cauſaȝ factionis damnande contra prin
cipes electores eccleſiaſticos ⁊ ſeculaꝛẽs
vt ꝑmittitur. et ſi deceſſerit quis ꝓpter
incertã ꝑſonaȝ ſucceſſoris bona obſer/
uentur ſi in cauſa huiuſmodi fuiſſe mor
tuus arguatur.

De integritate principatuũ ele/ ctorum ſeruanda.

I ceteros principatus congruit
in ſua integritate ſeruari vt cor/
roborẽtur iuſticia et ſubiecti fideles pa
ce gaudeant et quiete. multo magis ma
gnifici principatus diuina honoꝛẽs ⁊ iu
ra electorum principum debent illeſa
ſeruari. Nam vbi maius incumbit pe/
riculum maius debet remedium adhi/
beri ne columnis ruentibus baſis totꝰ
edificij collidatur. Decernimus igitur
⁊ hoc perpetuis temporibus valiture
imperiali ſancimus edicto ꝙ extunc
inantea perpetuis futuris temporibus
inſignes ⁊ magnifici principatus vide/
licȝ regnum bohemie comitatus palati
ni reni ducatus Saxonie ⁊ Marchiona
tus brandeburgeñ terre diſtrictus ho/
magia vaſallagia ⁊ alia queuis ad ipa
ſpectantes ſcindi diuidi ſeu quauis con
ditione demembrari non debeãt ſed vt
potius in ſua ꝑfecta integritate ꝑpetua
ꝑmaneãt primogenitus filius ſuccedat
in eis. ſibiqꝫ ſoli ius ⁊ dominiũ cõpetat
niſi forte mente captus fatuus ſeu alte
rius famoſi ⁊ notabilis defectus exiſte
ret propter quem non debẽt ſeu poſſet
hominibus principari in quo caſu inhi/
bita ſibi ſucceſſione ſecundo genitum ſi
fuerit in ea progenie ſeu alium ſeniorẽ
fratrem ſeu conſanguineum laicum qui
paterno ſtipiti in deſcendenti recta li/
nea proximior fuerit volumus ſucceſſu
rum. Qui tamen apud alios fratres et
ſorores ſe clementem et pium exhibebit
continuo iuxta datam ſibi a deo gratiaȝ
et iuxta ſuum beneplacitum et ipius pa
trimonij facultates diuiſiõe ſciſſione ſeu
dimembratione principatus ⁊ ꝑtinẽtijs
eius ſibi oĩbus modis interdicta.

De curia imperiali et ſeſſione.

Ie vero qua ſolennis curia impe
rialis vel regia fuerit celebranda
veniant circa horaȝ principes electoꝛẽs
eccleſiaſtici ⁊ ſeculares ad domum habi
tationis imperialis ſiue regalis ⁊ ibi
imperator vel rex ipe omnibꝰ inſignijs
imperialibus induetur ⁊ aſcẽſis equis
omnes vadant cum imꝑatore vel rege
ad locũ ſeſſiõis aptate ⁊ ibi ꝗlibȝ eoꝝ in
ordĩe et mõ ſupͣ in lege de ordine ꝓceſſi
onis ꝑncipũ electoꝝ plenius diffinito.
Portabit etiã archicãcellarꝰ in cuius
archicãcellariatu ħ fuerĩt ſup baculo ar
gẽteo oĩa ſigilla ⁊ typaria ĩpialia ⁊ re/
galia. Seculaꝛẽs ṽo ꝑncipes electores
ſceptrũ pomũ ⁊ enſem ſcd̃ȝ ꝙ ſupiꝰ exp
mit deportabũt. portabũt etiã imediate
añ archiepm Treuereñ ſuo loco traſeũ/
tẽ. ꝑmo aquiſgrani. ſcd̃o mediolaneñ Co
rona ⁊ hac añ ipatorẽ duãtaxat q̃ iã ipia
libꝰ ẽ infulis decoratꝰ ꝗs geſtabũt aliq
ꝑncipes inferiores ad hoc ꝑ imꝑatoreȝ
iuxͣ placitũ deputãdi ĩpatrix etiã vel re
gĩa r hõnoꝝ ſuis auguſtalibꝰ amicta inſi
gnijs pꝰ regẽ vel ipatorẽ r hõnoꝝ ⁊ etiã

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

poſt regem bohemie qui imperatorem
immediate ſubſequitur competẽtis ſpa
cij interuallo ſuis aſſociata proceribus
ſuiſq; comitata virginibus ad locū ſeſſi
onis procedat.

De officijs principum electorum in ſolennibus curijs imꝑatorū vel regum rhomanorum.

[S]tatuimus vt quandocunq; im/
perator vel rex rhomanorum ſolē
nes curias ſuas celebrauerit in quibus
principes electores ſua deſeruire ſeu ex/
ercere debent officia ſubſcriptus in his
ordo ſeruetur. Primo enī imꝑatore vł
rege ipō in ſede regia ſeu ſolio imꝑiali
ſedente dux ſaxonie officium ſuum agat
hoc modo Ponetur enī ante edificiū
ſeſſionis imꝑialis vel regis aceruus a/
uene tante altitudinis q̄ pertingat vſ/
q; ad pectus vel ſellam equi ſuꝑ quo
ſedebit ipē dux et habebit in manu ba/
culum argenteum et menſuram argen/
team que ſimul faciant in pondere duo
decim marcas argenti et ſedens ſu/
per equo primo menſuram eandem de
hauena plenam accipiet et famulo pri/
mitus venienti miniſtrabit eandē quo
facto figēdo baculū in hauenā recedet
et vice marſchalcus eius puta de papē
heym accedēs vel eo abſente marſchal
cus curie vlterius hauenā ipā diſtri/
buat Ingreſſo vero imꝑatore vel rege
ad menſā principes electores eccleſia/
ſtici videlz archiepī ſtantes ante men/
ſam cum ceteris prelatis benedicant eā
dem ſm ordinem qui circa hec eis in ſu
perioribus eſt preſcriptus et benedicti
one cōpleta iidem archiepiſcopi omnes
ſi aſſint aliquando duo vel vnus ſigil/
la et typaria imꝑialia ſiue regalia a can
cellarijs curie recipient eoq; in cuius
archicancellariatu curiam ipam celebra
ri cōtinget in medio procedente ⁊ alijs
duobus ex alterutro latere ſibi iunctis
ſigilla et typaria ipā omnes quidē ba/
culū in quo ſuſpenſa fuerint manibus
contingentes ea portabunt et ante im/
ꝑatorem vel regem reuerenter ponent
in menſa. Imꝑator vero ſiue rex eadē
ipis ſtatim reſtituat et in cuius archicā
cellariatu hec fuerit vt prefertur is ma
ius ſigillum collo appenſum vſq; in fi/
nē menſe geſtabit et deinceps donec
ad hoſpicium ſuū perueniat ab imꝑiali
ſiue regali curia equitādo Baculus ve/
ro de quo premittitur eſſe debebit argē
teus duodecim marcas argenti habens
in pondere cuius tam argenti q̄ precij
partem tertiam vnuſquiſq; archiepōꝝ
ipoꝝ ꝑſoluet et baculus ipē protinus
vna cum ſigillis et typarijs debet can/
cellarijs īperialis curie aſſignari in v/
ſus ſuos placitos conuertendo Poſtq̄
autem is quem ordo tetigerit portan/
do ſigillum maius ab imperiali curia
ad hoſpicium ſuum redierit vt prefert
ſtatim ſigillum ipm per aliquem de ſuis
familiaribus predicto imperialis curie
cancellario remittet ſuꝑ equo quē iuxta
proprie dignitatis decentiā et amorem
quem ad cancellarium curie geſſerit ipi
cancellario tēbit elargiri deīn marchio
brādēburgeñ archicamerarius accedat
ſuꝑ equo hñs argēteas peluēs cū aqua
in manibus ponderis duodecim marca
rum argenti et pulcrum manutergium
et deſcendens ab equo dabit aquā im/
peratori vel regi rhomanoꝝ manibus
abluendis Comes palatinus reni intra
bit ſimiliter ſuper equo habens in ma/
nibus quattuor ſcutellas argenteas ci
bis impletis quarum quelibꝫ tres mar
cas habeat in ſtatera et deſcendens ab
equo portabit et ponet añ imꝑatorē vel
regem in menſa Poſt hoc rex bohemie
archipincerna veniat ſimilit ſuꝑ equo

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

poꝛtans in manibus mappam ſeu,ciphū
argenteū pondeꝝ duodecim marcarum
coop̄tū aqua et vino ꝑmixtū impletuꝫ
⁊ deſcendens de equo ciphū ip̄m impa/
toꝛi vl̄ regi rhomanoꝝ poꝛriget ad bi/
bendū. Sicut aūt hactenus obſeruatū
fuiſſe cōꝑimus ita ſtatuimus vt pactis
ꝑ pꝛincipes electores ſeculares p̄dictis
ipoꝛuꝫ officijs Ille de falkenſteyn ſub/
camerarius equū et pelues marchionis
bꝛandāburgeñ ipꝛo ſe recipiat.magiſter
coquine de noꝛenburgeñ equū et ſcutel
las comitis palatini vicepincerna de
lymburch equū et ciphum regis bohe/
mie vice marſchalcus de papenheym
equum baculum et menſuram p̄dictam
ducis Saxonie. Si tamē ipi in tali im/
periali ſeu regali curia p̄ntes exiſtant
et eoꝛuꝫ quilibꝫ in officio ſuo miniſtret
Si v̄o ipi vel aliqui eoꝛuꝫ a pꝛefata cu
ria ſe duxerūt abſentandos extūc impe
rialis vel regalis curie quotidiani mi/
niſtri vice abſentium pura quilibꝫ in lo
co eiꝰ abſentes cui in vocabulo ſeu in
officio communicat ſicut gerit officium
ſic tollat in p̄miſſis et fructum impialis
inſup menſa vel,regia ſic debeat aptari
vt vltra alias aule tabulas ſiue menſas
in altitudine ſex pedum ſic altius ele/
uata in qua pꝛeter impatoꝛem duntaxat
vel regem rhomanoꝛuꝫ die ſolennis cu
rie nemo penitꝰ collocetur. Sedes ve/
ro et menſa imperatricis ſiue regine p̄/
parabitur a latere.in aula ita ꝙ ipa men
ſa tribus pedibus imperiali ſiue regali
menſa ſit baſſioꝛ et totidem pedibus e/
minentioꝛ ſupꝛa pedes pꝛincipum ele/
ctoꝛum qui pꝛincipes ſuas inter ſe in
vna eademq̄ꝫ altitudine eiſdes habebūt
et menſas infra ſeſſionem imperialem
menſe pꝛo ſeptem pꝛincipibus electoꝛi/
bus eccleſiaſticis et ſecularibus pꝛepa/
rentur in tres videlꝫ a dexteris et tres
alie a ſiniſtris et ſeptima directe verſus
faciem imperatoꝛis vel regis ſicut ſupe
rius in capitulo de ſeſſionibus et oꝛdi/
ne pꝛincipum electoꝛum per nos eſt cla
rius diffinitum ita etiam ꝙ nullus aliꝰ
cuiuſcunq̄ꝫ dignitatis vel ſtatus exiſtat
ſedeat inter ipas vel ad menſas eoꝛum
Non liceat autem alicui pꝛedictoꝛum ſe
culariuꝫ pꝛincipum electoꝝ peracto of/
ficij ſui debito ſe locare ad menſam ſibi
paratam donec alicui ſuoꝛum compꝛin/
cipum electoꝛum eius officium reſtat a/
gendum.ſed cum aliquis eoꝛum vel a/
liqui miniſterium ſuum expleuerunt ad
pꝛeparatas ſibi menſas tranſeant et iu/
xta illas ſtando expectent donec ceteri
miniſteria ſua expleuerunt ſup̄ dicta et
tunc demū omnes et ſinguli pariter ad
menſas ſibi paratas ſe locabunt. Inue/
nimus etiam ex clariſſimis relatibus et
traditionibus antiquoꝝ illud a tempo
re cuius contrarij iam non habetur me
moꝛia per eos qui nos pꝛeceſſerunt fe/
liciter eſſe iugiter obſeruatum vt regis
rhomani imperatoꝛis futuri in ciuitate
frankfoꝛdie celebꝛetur electio et p̄ma
coꝛonatio aquiſgrani et in opido noꝛen
burgeñ p̄ma ſeu regalis curia haberet
Quapꝛopter certis ex cauſis etiā futu/
ris p̄miſſa ſeruari debere tꝑibꝰ, declara/
uimꝰ niſi p̄miſſis oībꝰ ſeu eoꝝ alicui im/
pedimentū legitimū obuiaret. Quātū/
cūq̄ꝫ inſup aliquis pꝛinceps electoꝛ ec/
cleſiaſticꝰ vel etiā ſecularis iuſto īpedi/
mento detētus ad impialē curiam vo/
catus venire nō valens nunciuꝫ vel ꝓ
curatoꝛem cuiuſcunq̄ꝫ ſtatus vel digni/
tatis tranſmiſerit miſſus ipe licet loco
mittentis iuxta datum ſibi ab eo māda/
tū admitti debeat in menſa tn̄ vel ſede
q̄ illi q̄ ip̄m tranſmittit deputata fuerit
nō ſedebit. Preterea cōſummatis his
que in imperiali qualibet curia vel
regali fuerint pꝛo tempoꝛe diſpo/
nenda recipiet magiſter curie pꝛo ſe

totum edificium ſiue ligneum apparatū
imperialis ſiue regie ſeſſionis vbi ſede/
rit imperator vel rex rhomanoꝝ cū pn̄
tibus electoribus ad celebrandas ſolē/
nes curias vel feuda ſicut premittitur
principibus conferenda.

De iuribus officialium dum prin cipes feuda ab ipatore vel rege rho manorum recipiunt.

d Ecernimus hoc imꝑiali edicto vt
pꝛīcipes electores eccleſiaſtici vel
ſeculares dum feuda ſua ſeu regalia ab
imꝑatore vel rege recipiunt ad danduꝫ
vel ſoluendum aliquid nulli penitꝰ ſint
aſtricti nam pecunia que tali pretextu
officiatis debetur. Cum ergo ipi princi
pes electores cunctis imꝑialis curie p̄/
ſint officijs ſuos etiam habentes in of/
ficijs huiuſmodi ſubſtitutos datos ad
hoc a rhomanorum principibus et do/
tatos videtur abſurdum ꝙ ſubſtituti
officiales a ſuis ſuperioribus quocūqꝫ
queſito colore exenia poſtularent niſi
forte ipi principes electores ſponte et
liberaliter his aliquid largirētur Por/
ro ceteri principes imperij eccleſiaſtici
vel ſeculares dum predicto modo eorū
aliquis feuda ſua ab imperatore rhoma
norum ſuſcipit vel a rege dabit officia/
libus imperialis ſiue regalis curie ſexa
gintaſex marcas cum vno fertone argē
ti niſi eorum aliquis priuilegio ſeu in/
dulto imperiali vel regali ſe tueri poſ/
ſet et probare ſe ſolutum vel exemptū
a talibus emptū aut etiā alijs quibuſ/
cunqꝫ que ſolui in ſuſceptione feudoruꝫ
huiuſmodi conſueuiſſent. predictarum
inſuper ſeptuaginta trium marcarum
et fertonis diuiſionem faciet magiſter
curie imperialis ſiue regalis hoc modo
Primo enim decem marcas pro ſemet
ipo reſeruans dabit cancellario impe/
rialis ſiue regalis curie decem marcas
magiſtris notarijs ⁊ dictatoribus tres
marcas et ſigillatori pro cera et perga/
meno vnum fertonem ita videlicꝫ ꝙ cā
cellarius et notarij principis recipien/
ti feudum non ad aliud quam ad dan/
dū ſibi teſtimonialem recepti feudi ſeu
ſimplicis inueſtiture litteraꝫ ſint aſtri/
cti. Item dabit magiſter curie pincerne
de lymburch de prefata pecunia decem
marcas. magiſtro coquine de Noren/
berch deceꝫ marcas vicemarſchalco de
papenheym decem marcas ⁊ camerario
de falkenſteyn decem marcas. Tali ta/
men cum conditione ſi ipi et eorum q̄/
libet in huiuſmodi cure ſolēnitatibus
preſentialiter aſſint in ſuis officijs mi/
niſtrando. Si vero ipi vel eorum aliqui
abſentes fuerint extunc officiales im/
perialis ſiue regalis curie qui talibus
preſunt officijs eorum quorum ſupplent
abſentiam ſinguli ſingulorum ſicut vo/
cem nomenqꝫ et laborem ſufferunt ſic
lucra et commoda reportabunt. Dum
autem princeps aliquis equo vel alteri
beſtie inſidens feuda ſua ab imperato/
re recipit vel rege equus ille ſeu beſtia
cuiuſcunqꝫ ſpeciei ſit debetur ſuperiori
marſchalco id ē duci ſaxonie ſi preſens
affuerit alioquin illi de papenheym eiꝰ
vice marſchalco aut illo abſente impe/
rialis ſiue regalis curie marſchalco.
¶ Cum ſacri rhomani celſitudo impe/
rij diuerſarum nationum moribus vi/
ta et idiomate diſtinctarum linguis ha/
beat gubernacula moderari dignum
eſt et cunctorum ſapientum iudicio cen
ſetur expediens ꝙ electores. principes
ipſius imperij columne et latera diuer/
ſorum idiomatum et linguarum diffe/
rentijs inſtruantur vt plures intelli/
gant et intelligātur a pluribus qui plu/
rimorum neceſſitatibus releuandis ce/
ſaree ſublimitati aſſiſtant in partem ſol
licitudinis conſtituti. Quapropter ſta/
tuimus vt illuſtrium principum puta
regis Bohemie comitis palatini reni

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

reni ducis ſaxonie et marchiōis bran/
deburgeñ. electoris filij vel heredes et
ſucceſſores cum veriſimiliter theutoni/
cum ideoma ſibi naturaliter inditū ſci/
re preſumatur ⁊ ab infantia didiciſſe in
cipiendo a ſeptimo ſue etatis Anno in
grāmatica italica ac ſlauica linguis in/
ſtruantur ita ꝙ infra quartumdecimuꝫ
etatis annum exiſtant in talibus iur̄ da
tam ſibi a deo gratiam eruditi cuꝫ illud
non ſoluꝫ vtile imo ex cauſis premiſſis
ſumme neceſſarium habeatur eo ꝙ ille
lingue vt plurimum ad vſum et neceſſi
tatem ſacri imperij frequentari ſint ſoli
te et in his plus ardua ipiꝰ imperij ne/
gocia ventilentur. Hunc aūt ꝓficiendi
moduꝫ in premiſſis ponimus obſeruan
dum vt relinquatur optioni parentum
in filios ſi quos habuerūt ſeu proximos
quos in principalibus ſibi credunt ve/
riſiſr ſucceſſuros ad loca dirigāt in qui/
bus de huiuſmodi poſſint linguagijs e/
doceri vel in proprijs domibꝰ pedago/
gos inſtructores ⁊ pueros conſocios
in his peritos eis adiungant quorum
conuerſatione pariter ⁊ doctrina in lin
guis ipis valeant erudiri.

p Ius epiſcopus ſeruus ſeruorum
dei ad futurā rei memoriā. execra/
bilis ⁊ priſtinis temporibus inauditus
tempeſtate noſtra inoleuit abuſus vt a
rhomano pontifice ieſu chriſti vicario
cui dictū eſt in ꝑſona beati petri Paſce
oues meas ⁊ quodcunqꝫ ligaueris ſup
terraꝫ erit ligatū et in celo nōnulli ſpū
rebellionis imbuti nō ſanioris cupidita
te iudicij cōmiſſi euaſione peccati ad fu
turum conſilium ꝓuocare preſumāt qđ
quantum ſacris canonibus aduerſetur
quātumqꝫ reipublice chriſtiane noxiuꝫ
ſit quiuis nō ignarus iurium intellige
re poteſt. namqꝫ vt alia pretereamus ꝗ
huic corruptele manifeſtiſſime refra/
gantur quis non illud ridiculum iudi/
cauerit quod ad id appellat quod nuſqꝫ
eſt neqꝫ ſcitur quando futurum ſit. pau
peres a potentioribus multipliciter op
primuntur remanent impunita ſcelera
nutritur aduerſus primam ſedem rebel
lio libertas delinquendi conceditur et
omnis eccleſiaſtica diſciplina ⁊ hierar/
chicus ordo confunditur. Volentes
igitur hoc peſtiferum virus a chriſti ec/
cleſia procul pellere et ouium nobis cō
miſſarum ſaluti conſulere omnemqꝫ ma
teriam ſcandali ab ouili noſtri ſaluato/
ris arcere de venerabilium fratrum no
ſtroruꝫ ſancte rhomane eccleſie cardina
lium cunctorūqꝫ prelatorum ac diuini ⁊
humani iuris interpretuꝫ curiaꝫ ſequē
tiū conſilio et aſſenſu ac ex certa noſtra
ſciencia huiuſmodi prouocatiōis intro
ductiōes damnamus et tanqꝫ erroneas
ac deteſtabiles reprobamus caſſantes ⁊
penitus annullātes ſi qua hactenus ta/
liter interpoſita reꝑiantur eaſqꝫ tanqꝫ
inanes ac peſtiferas nullius momenti
eſſe decernimus ac declaramus precipi
entes vt deinceps nēo audeat quouis
queſito colore ab ordinationibus ſentē
tijs ſiue mandatis quibuſcunqꝫ noſtris
ac ſucceſſorum noſtrorum talem appella
tionem interponere aut interpoſite per
alium adherere ſeu ea quomodolibꝫ vti
Si quis autem cōtrafecerit a die pu/
blicationis preſentium in cancellaria a/
poſtolica poſt duos menſes cuiuſcunqꝫ
ſtatus gradus ordinis vel conditionis
fuerit etiam ſi imꝑiali regali vel pōtifi/
cali prefulgeat dignitate ipo ſentētiam
execrationis incurrat a qua niſi ꝑ rho/
manum pōtificem ⁊ in mortis articulo
abſolui nō poſſit. vniuerſitas vero ſiue
collegiū eccleſiaſtico ſubiaceat interdicto
Et nihilominꝰ tā collegia et vniuerſita
tes qꝫ ꝑdicte ac alie quecunqꝫ ꝑſone eas
penas ac cenſuras incurrant quas rei
maieſtatis et heretice prauitatis fauto/

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

res incurrere dinoſcuntur tabelliones
inſup ac teſtes qui huiuſmodi actibus
interfuerint et generaliter qui ſcienter
conſilium auxilium dederint vel fauo/
rem taliter appellantibus pari pena ple
ctantur. Nulli ergo omnino hominum
liceat hanc paginam noſtrorum volun/
tatis damnationis reprobationis ceſſa
tionis annullationis decreti declaratio
nis et mandati infringere vel ei auſu
temerario contraire. Si quis autem
hoc attentare preſumpſerit indignatio
nem omnipotentis dei et beatorum pe/
tri et pauli apoſtoloruꝫ eius ſe nouerit
incurſuruꝫ. Datū mantue Anno incar/
nationis dominice Milleſimo quadrin/
genteſimo quinquageſimonono quinto
decimo kalendas februarij pōtificatus
noſtri Anno ſecūdo.

Finitur aurea bulla

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf